

ZORA

**Glasilo katoliško-
narodnega dijaštva**

Leto XIII. Štev. 11. in 12.

Urednik M. Božič.

Zora izhaja vsak mesec
20ega ter stane celo-
letna naročnina R 3'-.
:: za dijake R 2'-. ::

Kat. tiskarna, Ljubljana.

Vsebina:

Žerjav:	
Naše stališče in vsestranska izobrazba	165
— lj:	
Noč	173
Nekaj misli o delovanju „Slovenske dijaške zveze“	173
Jason Vasiljev:	
Hrepenenje	181
Ob sklepu letnika	181
Gr. Žerjav:	
Poročilo abitur, sestanka v Ljutomeru	184
Jason Vasiljev:	
Kako bi rad	187
L. Lénard — Krakow:	
Slovanski jug	188
Glasnik:	
„Zarja“. — Literarni krožki. — Mariborski somišljeniki. — „Slovenski Narod“. — Kato- liško-narodno dijaštvo v Idriji. — Dar „Slovenski dijaški zvezi“. — Zveza slovan- skega katoliškega dijaštva. Stari letniki „Zore“. — Razglednice. — Vse tovariše somišljenike. — „Zora“ razširjena. — „Slovenska dijaška zveza“ stopi poslej v najožji stik. — „Zlatno veslo“	190—192
Listek:	
Krvava operacija. — Pred odhodom na visoke šole. — Vprašanja „Omladini“. — „Svobodomiselci“. — Radikalizem v objemu z ložo. — „Jahresbericht“ novomeške gimnazije. — Slovenska Matica in srednješolci. — Čemu toliko nemških pro- fesorjev. — Nov list „Svoboda“	192—196
Platnice:	
Uredniška listnica. — Poziv. — Mala polemika glede graške akademične podružnice sv. Cirila in Metoda.	

Slovenska dijaška zveza, Ljubljana, Frančiškanske ulice
brez pristavka: hotel Union — ker je dotični hotel samostojen del poslopja.

Uredništva se tikajoče stvari je pošiljati na naslov: Mirko
:: :: :: Božič, phil., Dunaj, IX., Waisenhausgasse 16/3. :: :: ::

Naročnina naj se blagovoli pošiljati potom čekov pošt. hran., ali pa po nakaznici na
upravištvo Zore, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Podlesnik.

Uredniška listnica. Konzorcij „Zore“ je pritrdil sklepu sestanka v „Zagrebu“: „Zora“ naj se razširi za osem strani; da se pokrijejo upravni stroški, naj se poveča naročnina za nedijake na 4 K. Razširili smo „Zoro“, da damo priliko srednješolskemu dijaštvu k samostojnemu delu v smislu poziva v tem letniku „Zore“. Zato se obračamo do tovarišev srednješolcev, naj se oklenejo lista in porabijo priložnost, da se vadijo v samostojnem razmotrivanju in izražanju misli. Pišite o tem, kar vas veseli naj so razprave, pesmi ali črtice; z vsakršnimi navodili je uredništvo vedno na razpolago. Rokopisi za 1. številko XIV. letnika naj se pošljejo na naslov: Mirko Božič, phil., Dunaj, I. Univerza, do 5. oktobra. Opozarjamo zopet: piše naj se razločno in z ozirom na stavce le na eno stran, ki imej rob; kdor želi rokopis nazaj ali odgovor v pismu, naj priloži znamko. — Poročilo o sestanku v Zagrebu izide v oktobrovi številki, ker v tej ni prostora.

Prosimo vse naročnike, da nam ostanejo zvesti, zlasti naročnike nedijake, naj žrtvujejo 1 K na leto, ker s tem podpirajo katoliško gibanje med slovenskim dijaštvom. Vsak naročnik bodi pa tudi propagator, pridobi naj novih prijateljev listu, ki bo imel potem tem jačje sile za delo in boj.

Poziv. Uverjen, da je tudi ostalo „Oml.“ poročilo (št. 6, str. 96) o zagrebškem sestanku nepokvarjeni resnici enako blizu kot stavek: „A niti g. Puntar, niti kak drug član katol. akad. društva „Zarja“ v Gradcu ni član tega prekornostnega društva“, prosim gosp. R. Romiha, t. č. blagajnika „Slovenskega bolniškega podpornega društva“ v Gradcu, da blagovoli lojalno osvetliti resničnost citiranega stavka v prihodnji številki „Oml.“ in „Zore“.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Puntar,
t. č. predsednik „Zarje“.

Mala polemika glede graške akademične podružnice sv. Cirila in Metoda.

Najprej opozarjamo na poročili v „Zori“ (št. 10.) in „Omladini“ (št. 5.) na platnicah. Primerjaj vsakdo in premisli in si vstvari svojo sodbo o duhovitem (!) cinizmu „Omladininega“ poročevalca. — Dosledno „odgovoru“ radikalnega govornika na občnem zboru prištevava poročevalec le člane „Zarje“ med katoliške akademike. Torej po zakonih logičnega sklepanja so drugi, n. pr. „Taborjani“ in „Triglavani“ — nekatoliški akademiki. Saj to vedno trdimo. Veseli nas le, da tudi nasprotnik vkljub vsemu pritajevanju pove, da je, kar se mu očita — nekatolik. Le tako naprej, očitno pa brez ovinkov za tisto „privatno stvarjo“. Naposled vas bomo radi odkritosti pričeli še čislati... Ali so „katoliški akademiki“ — „klerikalni akademiki“? Če, potem smo zopet za eno priznanje bogatejši, ker ne bo treba radikalcem še posebej razkladati in dokazovati, da oni istovetijo klerikalizem s katolicizmom. — Samo pet odbornikov in nič namestnikov? — Pa dobro, da vemo, da „le toliko velja, kar plača“. Torej število in premoč, to odločuje pri sestavi odbora! Geslo o „skupnem delu“ se čudi svojim advokatom. No prav, čez sedem let že vse prav pride. — Seve, glede narodnega prepričanja in smisla za narodno delo pa imamo, gospodje iz radikalnega tabora, pač vsak svoje posebno naziranje. Kar je vam „pozitivno“, pa je nam „negativno“. Ne pomaga nič: principiarno stališče nas za vedno in povsod loči, tudi pri narodni vzgoji! Vi ste za „svobodni“ pouk, „svobodno“ šolo, „svobodne“ učitelje za kooperacijo „svobodomiselnih“ ozir. „naprednih elementov“ pri vprašanju o narodnem šolstvu, mi seveda ne. Kaj to znači, pa je tako krasno „odgovarjal“ visokorodni vaš govornik. Čemu bi še dalje slepomišili, povejte kar odkrito: „Loči nas „klerikalno“ in „radikalno“ svetovno naziranje, med kojima ni kompromisa (gl. „Oml.“ 1906, str. 89.) in najsi to zahteva tudi „krvavo operacijo“ („Oml.“ 1907, str. 57) na narodni šolski družbi“. Našega veselja in ploska pri govornikovem „odgovoru“ gotovo niste docela pojмили, mi smo pa tisti hip vedeli, da ste prekoračili Rubikon z namenom, da izvršite „krvavo operacijo“ na Ciril-Metodovi družbi. Naša napoved v „Zori“ se je obistinila in ta nam je največje zadoščenje, da smo ravnali prav dosledno in po svoje — radikalno. Po dogodkih pri skupščini nam tega še posebno ni žal. — In tako rahlo ste nas „prijeli“: zgodila da se nam ni nikaka krivica. Gospodje,

11

kako vendar hitro jahate! Eno leto in taka sprememba: lansko leto ste se tožili in prepirali, kdo bo imel cel odbor v rokah, „Tabor“ ali „roženkranc in sablja“, letos pa taki nazori glede zastopstva! Pokazali da smo, „da nismo nič boljši kot naši nemški katoliški tovariši, katerim že od daleč smrdita „Schulverein“ in „Südmarka“. O mojster Jaka, velik si in veliko si prizadevaš, a le eno je potrebno, bodi previdnejši! Kaj bi bil zapisal, ko bi naši nemški katoliški tovariši danes ali jutri pričeli z enako podrobno agitacijo za „Schulverein“ in „Südmarko“ kot tvoj vzor - tovariši radikalno - nacionalni burši?! To bi bil članek o katoliški nacionalni zagrizenosti i. t. d. Prekel bi na še nemške katoliške tovariše in si pošteno tudi nas privoščil. Godi se nam pač vedno, kot pravi latinski rek: „Incidit in Scyllam“. Res, fino ste na ta način zvalili vso tragično krivdo na „klerikalne akademike“. Ali pri tem niste „pozabili domačih prepirov“ in se li niso „združili napredni elementi“, da odvrnejo napad klerikalcev na narodno šolsko družbo?! Gospoda, vremena bodo se zjasnila, takrat pa vam bo žal za frivolno cinični stavek: „Klerikalni dijaki naj raje (!) zvesti svojim načelom nabirajo denar namesto za družbo sv. Cirila in Metoda, za zamorčke ali za sv. misijon na Kitajskem!“ — Somišljenikom prav posebno priporočamo v spomin ta stavek. Ne bo dolgo, ko nam bo še dobro služil . . . Lahko smo zadovoljni: nasprotniki delajo, kakor se nam ravno hoče. Le bodite strastni in slepi. Mi ne jahamo, pač pa trdno stopamo in čujemo . . . Sicer pa vse ob svojem času.

Radikalec.

Naše stališče in vsestranska izobrazba.

(Referiral na sestanku katoliških slovenskih abiturientov v Ljutomeru t. Žerjav.)

Zbrali smo se danes, da se posvetujemo o prihodnjem svojem delovanju in se navdušimo za vse, kar nam mora biti sveto, in pa obenem, da se tudi skupno nekoliko porazveselimo in ne moremo si kaj, da ne bi se danes, ko zremo z veselimi in upapolnimi očmi v bodočnost, tudi ozrli nazaj v dijaška svoja leta, katera smo preživeli na gimnaziji in da jih premotrimo nekoliko globlje, pa pregledamo, kako smo se izobraževali dosedaj, kaj je bilo prav, kaj nemara ne; — saj smo ravno sedaj na razpotju, kjer moramo biti toliko vsestransko izobraženi, da brez strahu lahko krenemo na katerosibodi stran.

Izobraževali smo se. — Kdaj pa je človek vsestransko izobražen? da pridemo takoj k tvarini. Kratka definicija bi se glasila nekako tako: Človeka imenujemo splošno izobraženega, kadar je v svoji stroki popolnoma izobražen, v ostalih pa, čim bližja mu je — tem bolj, kedar ima o splošnem kulturnem stanju vsaj temeljne pojme.

1. V svoji stroki mora biti popolnoma izobražen. Pred stoletji so živeli možje — universalni ženiji, — kojih izobrazba se je raztezala na vse tedanje vede. Do gotovega časa je bilo to mogoče. Toda človeški duh ni ostal v tesnih mejah nekdanje kulture, ampak razširil je svoje vladarstvo, zagospodoval je nad novimi, dotedaj vsaj nepoznanimi naravnimi silami in si podvrgel njihovo službo, vede so se morale vsled preobložene tvarine diferencirati, nastale so popolnoma nove: in tako hiti človeški duh vedno naprej. A duh človekov — človek kot individuum — ne more napredovati sorazmerno duhom človeštva: zato pa ni več mogoče univerzalni ženij v prvotnem pomenu besede. Iz tega pa sledi, da se more vsak posvetiti le eni stroki, v kateri se hoče popolnoma izobraziti.

Pri tem pa naleti na dvojno nevarnost: da se namreč ali popolnoma omeji na svojo stroko in postane preveč enostranski, ali pa, da hoče biti preveč splošen in svojo stroko začne zanemarjati. Obeh napak se mora varovati in zato smo rekli v definiciji, da se mora:

2. izobraževati v postranskih strokah, čim bližje so mu, tem bolj, čim bolj oddaljene, tem manj, vendar

3. v vseh toliko, da zna svojo stroko spraviti v stik z drugimi in da se ne odtuji svetovni kulturi. Taka mora biti dandanes izobrazba vsakega strokovnjaka.

Obrnimo to na dijaka in njegovo izobrazbo!

Gotovo kvantiteto splošne izobrazbe mora dijak prinesiti iz gimnazije — seveda strokovne še ne, pač pa podlago za najrazličnejše stroke.

Človeku, ki se poslavlja od zlatih detinskih let brezskrbnosti in stopa polagoma v življenje, sprva boječe in nezaupno, je treba opore: resnega temeljitega pouka potrebuje. Šola ga sprejme v svoje varstvo, deli mu duševno hrano in mu kaže pot v življenje. In ravno gimnazija je in naj bo ona šola, ki je v prvi vrsti poklicana, da prodere dijakovo prejšnje tesno obzorje in ga razširi; seznanj naj dijaka s temeljnimi pojmi vse prosvete, da se more po dokončani maturi posvetiti katerisibodi stroki in vendar ostati še v stiku z vsem kulturnim svetom.

Tako vzvišeno nalogo ima naša gimnazija.

Vrši jo, a njeno delo je v tem oziru le nepopolno, zakaj učna metoda na gimnaziji nima več pravega cilja pred očmi. Kje pa naj iščemo temu vzroka? Svet napreduje v mnogih ozirih, vse sili po napredku, na vseli poljih opazamo reforme, ki naj boljšajo, le reforma pouka ne napreduje sorazmerno z drugimi. To je — menim — vzrok. Še vedno je v veljavi isti sistem kot pred desetletji, dasi so vse vede tako daleč naprele. Srednje šole, predvsem gimnazijo je treba reformirati, prilagoditi napredku; prvo pripoznanje, da je to potrebno, je bila ločitev realke in učiteljišča od gimnazije.

Učna metoda je zastarela, pouk je zaostal. — Pouk mora biti tak, da zadosti zgoraj navedeni definiciji splošne izobrazbe, ali da pri njem človek toliko dobi, da more v življenju brez posebnih težav dalje zidati.

Pouk je zaostal. Kje tiči temu vzrok? — V času, ko se je tvarina vseh predmetov znatno pomnožila, je zavladal duh cepljenja: predmeti naj se ločijo in vsak naj se razvija popolnoma sam zase. Pri tem se je pa pozabilo, da med posameznimi predmeti ni popolnoma določno začrtanih mej, da so nekateri odvisni drug od drugega, nekateri v tesni zvezi med seboj. Ločili so se in reformirali vsak zase, ne pa skupaj, kakor bi bilo umestno. In ta nenaravna ločitev, to prisiljeno osamljenje posameznih predmetov je vzrok, da se niso razvijali tako, kakor bi se bili skupno, naslonjeni drug na drugega. Na tej rani je trpel pouk in trpi deloma še sedaj.

Razcepljenost učne metode ima še vedno svojo veljavo: to v posameznih predmetih kakor tudi v celoti. Smoter sedanje pedagogike je često le ta, da vbije v glavo kopico znanja. Niso nam znane samo tožbe, ampak iz lastne izkušnje vemo, koliko smo se učili samo zato, da smo potem pozabili. Vzrok temu najdemo v tem, da se nam deloma niti posamezni predmeti ne predavajo v kakem redu in da med posameznimi predmeti ne vlada nobena harmonija. Priznati moramo veliko mnogostranost srednjih šol, a te mnogostranosti posledica je nedostajanje vezi in pa

mehanično učenje. Ne razlikujemo, kaj se učimo, kako in koliko. Ta razdrapanost učne metode pa daje profesorju tudi priliko, da si po svoje ustroji predmet. Tako se prigodi, da pri dijakih odločuje včasih profesor, ne predmet. Zgledov za to lahko dobi vsak v svojih študijah. — Sadovi take pedagogike so tu: nobenega veselja za neobligatne predmete, nobenega zanimanja za sodobno prosvetno stanje, zanemarjanje modernih jezikov, malenkostno zasledovanje vsakdanje politike brez globljih problemov itd. Kako malo jih je, ki se dvignejo v višje sfere!

In zraven tega pa profesorjev položaj in stališče: kako težavno je! Profesor je v prvi vrsti uradnik birokracije; obenem pa mora biti prijatelj mladine; poznati mora duševni položaj svojih učencev, pridobiti si njihova srca in naklonjenost in tako kot njihov zaupni prijatelj pripraviti pot svojemu predmetu in nastopiti kot učitelj. To dvojno — oziroma trojno — nalogo mora profesor združiti; in to ni tako lahko!

Razdrapanost učne metode — smo rekli — se kaže tudi v posameznih predmetih.

Čemu se učimo klasičnih jezikov? Največ se poudarja pri starih klasikih velika moč logike. Res je, moč logike je pri njih velika, a slednjič bi se dala dobiti tudi drugod — v modernih jezikih, n. pr. pri Shakespeare-ju. Pouk klasičnih jezikov pa mora bazirati še veliko globlje, še imenitnejši mu mora biti temelj, — namreč ta, da spoznavamo kulturo in socialne razmere starih narodov in potem lahko zasledujemo napredek v kulturi in reševanje socialnega vprašanja. Pa vendar manjka često pri klasični razlagi kulture, tako da se naučimo več kulturnih in socialnih razmer pri zgodovini kakor pri klasikih.

To naj bo en zgled nedostatkov pri posameznih predmetih in obenem dokaz, da se predmeti stikajo.

Zraven boja, ki se bije za reformo nekaterih predmetov in pa za reformo učne metode sploh, ne smemo prezreti še drugega važnega boja, namreč vprašanja o eksistenci mature, vprašanja, ki je ravno sedaj posebno aktualno.

Matura je in naj bo ona izkušnja, pri kateri dijak-maturant pokaže, česa se je naučil v osmih letih, koliko kvantiteto splošne izobrazbe si je pridobil. In sedaj se gre za to, ali naj matura ostane, ali naj se jo odpravi. Oni, ki so pro, trdijo, da gimnazija dosti doseže in tudi opravlja svojo veliko nalogo; nasprotni pa temu oporekajo in pravijo, matura je samo izkušnja čez pouk, ne pa čez vzgojo. — kar je res, — gimnazija pa ima nalogo učiti in vzgajati. In tu smo zopet pri tem, da gimnazija dá veliko, a premalo urejenega znanja. Kje naj se pa pokaže samostojnost njegovega duha, katero si je pridobil tekom osmih let, kje naj se pokaže gimnazijska vzgoja? — Dijak prinese k maturi res ogromno znanja, a manjka vezi, ki bi družile to mnogostranost; harmonije je premalo in brez te je vse znanje mehanično. Multa didicimus, moramo reči; a potrebnejše bi bilo multum.

Sedaj pa preidemo do vprašanja, ki je za dijake velepomembno, namreč do vprašanja o predavanjih na gimnaziji, ki sicer niso obligatna, a morajo biti dijaku ravno tako resna — če ne bolj — kakor marsikak drug predmet. — Kdo pa si upa danes v javnost, če ni govornik? Kdo zbira danes ljudstvo — delavstvo posebno, — kdo je organizuje, navdušuje? Govorniki. Kdo pa ima moč zagnati med ljudstvo besedo nezadovoljnosti in upora kakor žareče oglje, da se razliti in skoro divja in postane neusmiljeno, grozeče, preteče? Govornik — egoist — nezadovoljež, ki mu ni mar ljudski mir in blagor. — In kdo bo zopet te razljučene, besne, grozeče mase pomiril, kdo jim bo vlil v srce olja miru in zadovolja in jih pripeljal nazaj sreči v naročje? To bo storila zopet le beseda govornikova — človeštva ljubitelja! — Tako moč — pa tako vzvišeno, človeštvo osrečujočo nalogo ima dandanes govornik.

In dijak-gimnazijec se pripravlja za svet — za širono javnost, postati hoče človeštvu pomočnik pri njegovih težnjah po napredku, po srečnejšem, mirnejšem življenju, po zadovolju. Da pa bo mogel to svojo nalogo uspešno vršiti, se mora začeti vaditi v govorništvu že na gimnaziji, zakaj mlada leta so leta lahkega in uspešnega učenja.

Zato je vprašanje o gimnazijskih predavanjih velevažno. Brez ozira na to, da se pri predavanju dijak navadi nastopa, premaga tisto napačno strahopetnost, ki pa vendar obdaja in obvladuje skoro vsakega pri prvih javnih nastopih; brez ozira na to, da si tu pridobi gladko tekočo besedo, fin izraz, dosledno izgovarjavo, da si okrepi glas, so predavanja za dijaka še veliko važnejšega pomena, še vzvišenejšo nalogo morajo vršiti. — Predavanje je kakor zrcalo, ki pokaže dijakovo znanje, njegovo dušo, njegovo mišljenje; nadarjenost in pa bistroumnost njegovega duha odseva iz njega. Predavanje vzbudi, pa tudi okrepi in razširi v dijaku duha samostojnosti; sam si izbere tvarino, sam jo obdela in pove vpricho razreda in ko konča, se zaveda, da je storil čin samostojen in prostovoljen. Ta zavest vpliva blažilno na njega samega in ga dviga, a vpliva tudi izpodbujajoče na sotovariše. Predavanja so torej prva samostojna dijakova dela; da pa tudi ostanejo res samostojna, zato se držimo tega, da se tvarina predavanju ne predpisuje — svetuje seveda lahko.

Imamo na gimnaziji slovenska in nemška predavanja. Pa pogledjmo malo statistiko vsaj iz ene gimnazije, da uvidimo, v kakem številu in razmerju se goje predavanja. Vzemimo I. državno gimnazijo v Ljubljani. Letos nas je bilo v VIII. razredu 32; in predavanj je bilo: slovenskih 4, nemških 18; in 45 sedmošolcev je imelo 9 slovenskih in 21 nemških predavanj. — Kaj ne, to so razmerja! — V Kranju je bilo — kakor sem čul — v tem oziru boljše. Res je, da bi tudi nemških ne bilo toliko, če bi ne bila nekoliko obligatna. Toda, ali naj zato opuščamo slovenska, če so popolnoma prosta. Saj dijak hoče biti samostojen; tu pa, kjer bi lahko, pa zopet ne mara. Kaj pa pravi logika k temu? — Premalo požrtvovalnosti, premalo praktične ljubezni do materinščine, strah pred vsakim trudom: to je vzrok.

Tu se je treba vsekakor poboljšati. Slovenska predavanja naj večajo ljubezen do materinščine in naj vežbajo domovini dobrih govornikov. — Da se pa duh predavanja na gimnaziji poživi in pa, da bodo predavanja prinašala boljših uspehov, je želeli, da se na gimnaziji vpelje vsaj nekoliko retorične izobrazbe; saj ta spada prav posebno k splošni izobrazbi.

In še nekaj je, česar ne smemo prezreti, namreč to, da naj si dijaki bolj volijo pri svojih predavanjih snovi, ki so dandanes aktualne, tako predvsem socialne razmere in novejšo literaturo.

Velikega praktičnega pomena so za dijakovo izobrazbo zraven obveznih tudi neobvezni predmeti in vendar jih dijaštvo premalo zna ceniti. Zraven koristi, katero bo imel dijak od njih v življenju, so pa ti tudi zrcalo, od katerega odsevajo obligatni predmeti, to se pravi dijakovo zanimanje zanje. Komur je napredek in splošna izobrazba resna stvar, se bo zanimal za vse in se poprijel vsega, kar spada k nji — seveda v kolikor mu to dopuščajo moči; zavzel se bo za proste predmete z isto vnemo in z istim veseljem kakor za obligatne, z isto vztrajnostjo se jih bo držal. Kdor pa ne pokaže nobenega veselja za proste predmete, s tem že pove, da mu tudi za obligatne predmete ni posebno. In zgledi to potrjujejo.

Pa poglejmo zdaj nekoliko natančneje to zrcalo! Statistika naj nam pove, v kakem številu in razmerju se goje prosti predmeti. Upošteval sem sledeče: laščino, francoščino, slovensko in nemško stenografijo, risanje, petje in telovadbo.

Vzemimo gimnazije na Kranjskem.

I. državna gimnazija je imela koncem letošnjega leta 607 dijakov in 2 privatista. (Vse številke so vzete z ozirom na konec leta.)

II. državna gimnazija v Ljubljani 348 + 1.

Gimnazija v Kranju 320 + 4.

Gimnazija v Novem mestu 219.

Skupno 1494.

Izmed teh jih je obiskovalo:

	na I. drž. g.	na II. drž. g.	v Kranju	v Nov. mestu	Skupaj
laščino	60	—	14	—	74
francoščino	30	5	28	—	63
slov. stenografijo	48	28	—	—	76
nemško stenografijo	63	40	71	—	174
risanje*)	79	16	71	11	177
petje	91	65	77	78	311
telovadbo	125	51	180	119	475

Tako v absolutnem oziru. Razmerje med gimnazijami nam pa povedo procenti dijaštva na dotičnem zavodu. (Privatisti izvzeti od računanja.)

*) V Novem mestu risanje na nižji gimnaziji obligatno.

	Na I. drž. g.	na II. drž. g.	v Kranju	v Nov. Mestu	Skupaj
	‰	‰	‰	‰	‰
laščino	9·88	—	4·37	—	4·9
francoščino	4·94	1·43	8·75	—	4·2
slov. stenografijo	7·09	8·04	—	—	5·08
nemško stenogr.	10·37	11·05	22·18	—	11·6
risanje	13·—	4·06	22·18	5·—	11·8
petje	14·9	18·7	24·—	35·6	20·8
telovadbo	20·5	14·6	56·2	54·—	31·8

Če torej hočemo biti odkritosrčni in izreči splošno sodbo, moramo reči, da se moderni jeziki premalo obiskujejo, risanje in stenografija — kakor je danes potrebno — tudi premalo, za petje in telovadbo se pa kaže več veselja in zanimanja. Vzrok pa, da se nekateri preveč zanemarjajo, je deloma dijakova lahkomišelnost in pa strah pred vsakim trudom, kaj šele prostovoljnim, deloma pa tudi nevednost, ker se pomen neobligatnih predmetov premalo razloži.

Zato je treba dijaka dvigniti in izpodbuditi v prvih letih, ko je še mehak in vzprejemljiv za vsako dobro besedo!

Tako vidimo, da ima naša gimnazija zraven svoje dobre strani tudi mnogo nedostatkov. Dijak je to izprevidel in se začel tudi sam izobraževati, še zraven tega, kar sploh spada k samoizobrazbi. Sam je prišel na to, da se mora tudi iz proste volje kaj učiti; to stremljenje dijaške samoizobrazbe moramo vsekakor podpirati, ker — kakor smo rekli in kakor zgodovina kaže —, je reforma šolskega pouka počasna.

Pa tudi samoizobrazba ima svojo nevarnost, namreč to, da se vsak poprime večinoma le ene stroke, za katero se vname — skoro bi rekel — strastno, dočim druge zanemarija. Tega se je treba varovati.

Dijak se je začel sam zanimati za marsikaj, česar v šoli ne sliši. Veselje za glasbo in petje, ki se deloma poučuje v šoli, ki blaži srce in pospešuje notranjo srčno izobrazbo, je precej razširjeno, zanimanje za leposlovje raste. In kaj nas more bolj radostiti, kot da se slovenski dijak zanima za slovanske jezike in slovansko literaturo? Ustanavljajo se v ta namen razni kurzi za moderne in slovanske jezike zunaj šole; hvalevredno, kaj ne? A dijaku jih šola prepoveduje obiskovati. (V šoli ne sliši dijak ničesar o tem in v take kurze se ne sme vpisati; logična posledica je: naj ostane v temi!?) V tem oziru smemo po vsej pravici zahtevati prostost!

Tudi ono vprašanje, ki je dandanes najbolj aktualno, namreč socialno, je našlo zanimanje med srednješolskim dijaštvom in le želeti je, da se to zanimanje še poveča; in to čisto naravno: zakaj dijaštvo mora korakati naprej sorazmerno s časom in svetom. Kar interesira svet, po čemur teže razmere časa, za to tudi dijaštvo — up časa — ne more in ne sme biti indiferentno.

Najvažnejši faktor samoizobrazbe je pa gotovo branje. Toda, ker je književnost in leposlovje dandanes tako raznovrstno, je treba vsakemu človeku, posebno še dijaku biti opreznemu, da to bere, kar mu koristi.

In zato so knjižnice, da skrbе za izbrano tvarino, za diake predvsem gimnazijske. Toda v kakem stanu so največ gimnazijske knjižnice? Le prevečkrat zanemarjene, premalo novejših del, premalo znanstvenih knjig. In kdo naj nosi krivdo tega? Največ dijaki sami in sicer iz dveh vzrokov:

1. zato, ker sploh premalo zahajajo v knjižnico in kažejo premalo zanimanja zanjo;

2. naj bi opozoril dijak, če si želi knjige, pa je ne dobi v knjižnici, profesorja knjižničarja in ga prosil, naj jo oskrbi; in če je knjiga primerna, se bo to gotovo zgodilo. Tako naj bi pri izpopolnitvi gimnazijskih knjižnic dijaki sami pomagali in gotovo bi se lepše razvijale; saj profesor čisto ne pozna dijakovih teženj, ne vidi njegovih želj in pri svojih drugih nalogah ne more vedno imeti vseh knjig v evidenci.

Če bi se pa kljub prošnji knjižnica ne mogla omisliti potrebnih knjig, v takem slučaju naj bi se dovolilo dijakom iskati tudi v drugih, priznanih dobrih knjižnicah posebno znanstvenih knjig.

Knjižnica gimnazijska bi pa gotovo prinašala lepših sadov, če bi bila obenem tudi čitalnica in upamo, pa želimo, da sčasom to postane, vsaj v majhni meri. Zraven navadnih, dijakom namenjenih knjižnic naj bi se tudi profesorske knjižnice odprle vsaj v nekaterih delih nekaterim dijakom iz višjih razredov. V Ljubljani imamo licealno knjižnico; in pri tej naj navedem en zgled dijaškega zanimanja zanjo. Na vsej višji gimnaziji se je namreč v našem razredu le redko primerilo, da je kdo šel vanjo; spominjam se le 3 ali 4 slučajev. Večje zanimanje zbuditi, pa bo bolje.

Taka je v malih obrisih dijakova samoizobrazba; z njo se zbuja v mladem srcu ljubezen za samostojno delo sploh; naj bo vedno bolj splošna.

V takih razmerah minevajo dijakom gimnazijska leta; um se mu bistri, znanje širi, njegova izobrazba postaja vedno bolj vsestranska in polaga trdna tla bodočemu poklicu. A človek ima tudi srce, katerega ne sme zanemariti: tudi notranjo ali srčno izobrazbo si mora pridobiti. Oboji izobrazbi, zunanji in srčni, morata napredovati sorazmerno, združiti se v vsakem človeku v lepo harmonijo ter podpirati in dati človeku pogojev za uspešno človekoljubno delovanje. Če ni notranje, je človek kakor stroj brez srca in čuvstev; če pa ni zunanje, je kakor napihnjena fraza brez jedra: ljubiti zna, sočuvstvuje, a pomagati ne more.

Pri splošni izobrazbi je pa treba temeljev, zlasti pri dijakom, ker pri njem je izobrazba zvezana z vzgojo in ta vpliva na značaj. In ta temelj je lahko dvojen:

al: 1. krščanski, ali pa 2. modern kompleks problemov, kakor jih imajo učenjaki — filozofi vsak svojega. Pri teh temeljih je najvažnejši ozir na etiko. Krščanstvo pozna stalno etiko: razmerje človekovo do Boga do soljudij je neizpremenljivo, božje zapovedi vedno stalne, povsod iste. Moderni pa pravijo: etika je produkt socialnih razmer; in ker je ta produkt socialnih razmer izpremenljiv, je tudi etika izpremenljiva. Iz tega sledi, da ni nič absolutno dobrega in nič absolutno slabega. S

tem se postavijo moderni na absolutno stališče, dočim je vse drugo relativno, njihov razum jim je maximum. Logično sledi iz tega, da človek sme vse brati. Dijak se pa mora splošno izobraziti; in če se človek izobrazí s tem, da bere knjige, mora vse brati; dijak torej sme in mora vse brati. Tako moderni!

Pa vzemimo krščansko etiko! Veda ni absolutna, ampak ima svoj odnos do Boga in do človeštva. In ker je ta odnos neizpremenljiv, zato moramo razlikovati nekaj absolutno dobrega in nekaj absolutno slabega. Upoštevati moramo to, kar je absolutno dobro in paziti, da veda ohrani svoje razmerje do Boga in človeštva neizpremenljivo. Kakor hitro pa prestopi veda te meje in se postavi na negativno ali vsaj absolutno stališče, se postavi tudi skoro gotovo v nasprotje z našimi nazori in pojmi o dobrem in slabem. Ker pa postavljamo cilj življenja višje, kakor ga pozna taka veda, morajo tudi konsekvence iz višjega namena biti za nas večje važnosti, kakor konsekvence absolutne vede, zaradi tega pa moramo načela krščanske etike upoštevati pri študiranju take vede. In zato moramo pri študiranju knjig gledati na te principe. To je torej povod in sicer prvi, da mi med knjigami zbiramo. Za dijake posebno važno je pa tudi dejstvo, da je človek v svoji mladosti kljub svoji učenosti šibak in podložen vplivom, drugi vzrok, da se ne sme vse brati.

Brez ozira na to teoretično razlago pa poglejmo še v prakso, kakšne so posledice vseprostega branja! Jako žalostne, ker ta prostost je često samo zato, da se berejo pikantne in polemične stvari, ker ta prostost ni prostost, ampak služi strasten. Kdo pa nosi krivdo npravstvenega propada, ki kakor povodenj grozi demoralizirati posebno dijaštvo? In kdo je kriv, da se dandanes godi toliko umorov, samoumorov, drugih grozodejstev, da človeštvo kljub vsemu napredku ni srečno? To stori ta prostost, s katero se človeštvo zaslužnji propadu. Oni pa, ki hočejo z vseprostim branjem širiti znanost, so ravno tako večni iskalci in morajo vseeno priznati: ignoramus et ignorabimus. In dalje, kakšne posledice ima še prosto branje pri dijakih? Tista lenoba, tista mržnja do šolskih predmetov, zanemarjanje dolžnosti, — vse to stori ta prostost. In dobre posledice? Kako daleč pa so v svoji izobrazbi? Priznati morajo, da je izobrazba pri njih vsaj samo tam, če ne daleč zadaj, kakor pri nas, pri nas več zanimanja za študiranje, več temeljitega znanja. Z našo »omejeno« — kakor se imenuje — izobrazbo smo vsaj tako daleč, če ne naprej, kakor oni s takozvano »splošno«. Izrazi bi se morali zamenjati.

Torej, da nakratko ponovimo. Cilj srednješolskim študijam bodi: dijak naj si pridobi temeljnih pojmov, naj se zanima za kulturno zgodovino in za kulturne razmere sedanjosti, da ostane še vedno v dotiki z vsem kulturnim življenjem, tako da prinese z gimnazije vendar precej temeljito, in kar je glavno — urejeno maso znanosti. Harmonija naj ima prednost pred kvantiteto. Za sklep pa izražam željo, naj bi se v kratkem tudi obravnavalo vprašanje realke.

Noč.

— Ij

I.

Temè brezdanji mrtvi dom
se pne v nebo,
zaprlo se življenja je,
luči, oko —

Ne vrisk, le jok
se v mraku tam rodi,
so mrtve sanje, težke sni
razliti vseokrog —

In v srcu žalostnem bedi
temna zavest:
zašli s prejasnih smo poti
in s pravih cest!

Zaškripal v temi je trpin
v brezdanji dom:
zastonj si mrl Človekov Sin
še naš je dvom!

II.

So težke žalostne poti,
ko noč bedi na plani
in srce žalostno ihti,
vsi poti mu neznani.

Otožna vdova se mi zdiš,
oj rodna ti zemljica!
Na trate bridkih solz ihtiš,
z bridkostjo kriješ lica.

A eden čuje in živi
in vidi v vse temine,
pozabil nikdar tebe ni
in tvoje bolečine — — —

III.

Tolmun globok ko greh teman:
vanj bledih zvezdic posejan
je svit, miru bogati —
Tako mi v srcu je temnô:
jasnijo tvoje ga samo
molitve — rajna mati!

IV.

Breze bele, tihe neveste
in zapuščene,
kadar odeva
tema noči jih meglena —
Kadar pa v jutru
žarki vzdrtijo,
vse zašumijo
sladka jih groza prošine,
žalost jih mine
tihe neveste in zapuščene,
nočne molitve
iz solz porojene —

V.

Kaj sloves na zemskih tleh
že sem vzela . . .
Je li nečem biti — greh?
Z veje pal list uvel,
tam leži in trohni
posihmal . . .
Tudi ti, tudi ti
bodeš pal — bodeš spal . . .

Nekaj misli o delovanju „Slovenske di- jaške zveze“.

(Konec.)

Poleg teh principielnih razločkov so imele tudi osebnosti precejšno vlogo. Ker se je poleg tega mu d ilo — priprave so se vršile v drugem poletnem tečaju in z novim društvom smo hoteli na vsak način nastopiti že pričetkom počitnic, — je umevno, da nova organizacija že v za- snovi ni bila dovolj precizno zamišljena, oziroma večina

jo je hotela, ne da bi se bila popolnoma na jasnem bodisi glede namena in pomena, bodisi celega ustroja. Jasno je, da se je moralo društvo že takoj ob rojstvu boriti z nezadovoljnimi, ki so se od dne bolj množili. In še danes jih ni ravno malo število. Kdor upošteva ta proces in psihološke pojave, ki ob enakih slučajih morajo na dan, mora biti pravzaprav optimist glede bodočnosti „Zveze“, presodil bo tudi uspehe in neuspehe objektivneje.

Eden izmed tistih, ki je bil in ostane najbrž tudi še poslej velik optimist glede „Zveze“, sem tudi jaz. Ako je osnova misel „Zveze“ dobra, ako je njeno jedro zdravo, za rast sposobno, o čemur ne dvomim, potem ne vidim upravičenosti takih misli, ki negirajo vse dobro. „Zvezo“ imamo, glejmo, da jo tako preuredimo, ji damo tako smer v razvoju, da bo potolažila tudi tiste, ki danes nimajo radi nje — mirnih noč! Pravila gotovo niso v podrobnostih neoporekljiva, dovršena, osnovna tendenca društva pa je gotovo zdrava in koristna. Dajmo „Zvezi“ jasen načrt dela, razpodimo megle nesporezumljenja in „Zveza“ se poživi — če bodo le člani hoteli. Čemu se razgubljati v malenkosti, ko je toliko nujnega dela?

Rekel sem, da sem optimist glede obstoja „Zveze“. Sem lahko. Saj me v optimizmu potrjujejo misli, ki so se tekom dveletnega Zvezinega delovanja porodile in ki dovolj jasno pričajo, da se je osnovna misel „Zveze“ pri najagilnejših njenih članih docela udomačila. Tovariši dobivajo čimdaljeveč novih misli o oblikah podrobnega dela — omenjam le „Pogovore pod lipo“ tovariša Štrancarja —, kako bi bilo dalje najumestnejše organizovati in v gotov zistem potisniti delovanje članov, da bi se ugodilo zahtevi o razbremenjenju glavnega odbora s prenosom dela v manjše delokroge in da bi pri tem preveč ne trpela skupnost.

Za razvoj „Zveze“ se mi zdi važno dvojno spoznanje.

Prvo spoznanje namreč, da „Zveza“ ni in ne more biti skupna vrhovna organizacija cele naše dijaške struje. So in bodo somišljeniki, kojim sploh ni mogoče biti član ožjih naših organizacij, ali pa da iz nebistvenih razlogov ne bodo hoteli društvenega članstva niti v akademičnem društvu niti v „Zvezi“, ki je posebno društvo, napram kateremu so obvezni le člani. Misel, ki se je pri ustanovitvi zela poudarjala, da bodi „Zveza“ središče organizirane narodnega dela katoliškega dijaštva, obenem pa tudi vse obsegajoča organizacija, ki nazunaj reprezentiraj organizovano slovensko katoliško dijaštvo in sploh celo katoliško dijaško strujo, ta misel ni bila posebno srečna. Imela je že v začetku nekaj odveč, kar „Zveze“ marsikomu ni moglo omiliti. Precejšen del se je upiral, da bi pripoznal „Zvezo“ za prvo in glavno vodstveno silo v našem gibanju. Tako se je nehote in polagoma širilo stremljenje med člani in nečlani somišljeniki, da je treba odločiti od

„Zveze“ vse, kar odbija, in zasnovati polegnejše organizacijo na najširši podlagi. Ta naj bi pravomočno sklepala o sporazumu z obstoječimi ožjimi organizacijami o vseh za strujo važnih korakih in napram njeni avtoriteti naj bi se čutil vsak somišljenik moralno obveznega.

Definitivno je to sporno vprašanje rešil lanski sestanek zaupnikov in članov vseh treh društev tu v Ljubljani ob priliki tretjega katoliškega shoda, da „Zveza“ ne more biti tista avtoriteta, vez, ki bi vezala vse somišljenike. Zbrali smo si zato posebno eksekutivo, koji se je poverilo vodstvo in zastopstvo cele struje. Ali je eksekutiva po svoji obliki najboljše urejena ali ne, razprava o tem ne spada sem.

Tako se je izločila iz Zvezinega delokroga glavna napota, ki je ločila duhove in ovirajoče vplivala na agilnost „Zveze“. Resnica je, da so bile n. pr. vse moči „Zveze“ radi priprav za katoliški shod popolnoma vezane, da se niso mogle posvetiti glavnemu smotru društva: podrobnemu delu. S to odločitvijo pa je padla tudi zahteva, da mora biti vsakdo član „Zveze“.

Do tega koraka bi bili prisiljeni preje ali kasneje, ker za uspešno delo velja pravilo izkušnje, da le sorazmerno razdeljeno delo more roditi trajne sadove. Brezpogojni centralizem je v moderni dobi nemogoč, to je tisto važno prvo spoznanje.

Kar je oviralo uspešno delovanje „Zveze“, da ni mogla razviti vseh svojih sil, to je preširok teritorij in napram njemu malo številce agilnih članov, pa tudi jasnega podrobnega načrta za delo nam je nedostajalo.

§ I. društvenih pravil pravi „društvo . . . razteza svoje delovanje po vseh deželah, koder bivajo Slovenci.“ Za tako obširen delokrog je treba gotovo tudi primerne števila delavcev. In koliko jih je bilo? Resnica je, da smo bili po svojih nastopih do danes omejeni skoro izključno le na Kranjsko in še tu le na posamne dele, kjer je bilo za to dovolj članov.

Skušnja pravi, da je pravo uspešno delo mogoče le v malih okrožjih po točno zarisanem načrtu.

Do danes pa je veljalo načelo, da nastopaj po potrebi vsakdo, kjerkoli bi ga ravnorabili. Notranjec na Gorenjskem, Gorenjec na Notranjskem, Dolenjec na Štajerskem itd. Vse vprek, kakor pride.

To načelo je popolnoma nepraktično in docela napačno. Na ta način se delo v Zvezine organizira, pač pa razblini. In ni zameriti skeptičnim opombam nezadovoljnih tovarišev, da bi bilo isto in še boljše, ko bi nastopali brez Zveze z istim smotrom vsak zase. Tako načelo in delo po tem načelu seve ni moglo prinesiti takih sadov, kot smo si jih obetal.

Prišli smo do drugega spoznanja: treba je boljšega načela za organizirano sistematično delo. Glasi se: Za

uspešno delo je treba 1. pregleda čez gotov teritorij, kar je mogoče, ako se ga razdeli na več po naravi oddeljenih delov;

2. treba je pravega vpogleda v krajevne razmere in potrebe;

3. predvsem pa je treba poznanja značaja tamošnjih ljudi, sploh poznati do podrobnosti ves takozvani „krajevni milje.“

Prejšnji princip je zadoščal le zunanjemu zastopstvu pri raznih prilikah in dosegel svoje: spoznali smo, da nam trajno ne more zadoščati, spoznali so pa tudi drugi, med kojimi smo skupno nastopali, da obstoja tudi posebna organizacija katoliškega narodnega dijaštva.

Mislím, da nam poslej ni treba toliko skrbeti, da pokažemo predvsem svoj obstoj. Naše moči so narastle in, ako Bog da, bodo v teku nekaj let malodane še enkrat tolike kot danes. Zato pa moramo na celi črti uveljaviti drugo načelo o sistematičnem podrobnem delu. Skratka: rešitev „Zvezinega“ smotra v tiči krajevnih pododborih, kar je tudi v smislu XI. člena društvenih pravil, ki pravi: „Pododbori se lahko ustanove po vseh krajih, kjer biva več društvenih članov.“ — § 22. pravi dalje: „Naloga pododborova je organizirati delovanje dijaštva v manjšem delokrogu in z natančnimi poročili o socialnih razmerah posameznih krajev podpirati delovanje osrednjega odbora.“ § 23. „Podrobnosti svojega delovanja si pododbori določijo sami.“

Spodtikali so se svoje dni dobri ljudje ob ime „Zveza“. Ako se osnujejo po vsej širni Sloveniji taki pododbori s prosto organiziranimi dijaškimi pomožnimi krožki, potem se naposled vendar ne bo treba v tem bagatelnem oziru na široko prerekati! Še enkrat zatrjam, da sem popolnoma uverjen o resnici: „Zvezi“ sloni bodočnost ravno na pododborih. Treba jih je le oživiti, določiti jim delokrog in razmerje do osrednjega vodstva.

Pododborom se mora pustiti popolna avtonomija kakor to tudi izražajo pravila. Pododbor je institucija čisto zase s svojo upravo, nekako posebno društvo v društvu. Osrednji odbor bi bil potem le bolj nadziralnega značaja, organ, ki preskrbuje potrebne pripomočke in posreduje med raznimi činitelji za korist posamnih pododborov in cele organizacije. Kakor odhaja kri od srca po celem telesu in se k njemu vrača po osveženje, podobno razmerje naj bi vladalo med pododbori in glavnim odborom. Tako bi nastalo živahno delo po pododborih kot popolnoma samostojnih središčih zase v vednem stisku s centralo. Le na ta način je mogoče dati „Zvezi“ plodovita realna tla, sicer ostaneto, kar je vobče doslej več ali manj faktično bila: inštitucija za nekaj letnih reprezentacijskih nastopov.

Iz posebnih razlogov se hočem še nadalje pomuditi pri pododborih. Omenil sem še, da se dá po pododborih delo lažje porazdeliti, specializovati

in zato tudi preprostejše organizovati. Člani osredotočijo svoje sile okrog malega središča, odkoder tem udobnejše razprostro svoje delo po gotovem načrtu in določenem sistemu.

Nekaj splošnih mislij o pododborih.

1. Pododbor se naslanjaj pri svojem delu na gotovo okrožje, ki ga je že narava sama omejila. N. pr. Vipavska dolina, Idrijska dolina z okolico, postonjska okolica itd.

2. Dovolj je, da so trije agilni akademiki za tako okrožje. Ti vodijo vse delo. K delu je treba pritegniti tudi bližnji dijaški naraščaj, kojega je treba zgodaj vzgojiti za praktično kulturno delo. Ta naj se zbira v samostojnih prostih krožkih in dela paralelno v isti smeri z pododborom.

3. Delo bodi raznovrstno, brez vika po časopisju, smoter naj bo vedno: pozitivni uspehi za trud in osebne žrtve. Boj načelu, ki se klanja modi, da tisti več velja, ki bolj kriči! Vsakdo ni rojen za Demostena ali Cicerona, mnogo pa jih je, ki znajo lepo pripovedovati v ožjem razgovoru. Vsakdo naj si izvoli svoj način dela.

4. Vsaj enkrat v letu bodi med počitnicami prijateljski sestanek vseh somišljenikov istega okrožja, kjer bi referenti kratko poročali o prošlem delovanju. Tako bi se polagoma seznanili s celotnim kulturnim stanjem ljudstva v dotičnem okrožju. Poročila bi se ozirala tudi na gospodarski združni razvoj, versko - nravno stanje, o napredku in vplivu raznih društev, sestavila bi se tudi primerna statistična poročila, zlasti o uspehih čtiva in čitalnic itd. Da, tudi takozvano „narodno blago“ naj bi pododbori na takih sestankih ne zanemarjali.

5. Kakor tudi pravila zahtevajo, naj bi na občnem zboru zveze poročali posamezni referati poedinih pododborov o vsem delovanju in nabranem gradivu.

6. Po potrebi bi se včasih lahko sklical večji sestanek pododborov s krožki vred, da bi se na ta način seznanili glede skušenj in novih pomočkov za skupno delo.

7. Gojiti bi moral najožji stik z že obstoječimi nepolitičnimi organizacijami, zlasti s posamnimi izobraževalnimi društvi in skušal dobiti neposreden vpliv pri pododborih „S. K. S. Z.“

8. Pododbor naj bi v zvezi s krožkom mlajših somišljenikov skrbel za dijaško korist med počitnicami. Prirejal naj bi primerne poučne izlete, uredil složno dijaško potovanje in omogočil samoizobraževanje dijakov-somišljenikov med počitnicami. Za to bi rabil majhno knjižnico.

Z delovanjem pododborov bi dosegli:

a) Razbremenitev osrednjega odbora, ki pri najboljši volji ne more biti vedno na svojem mestu. Za zdaj bi bilo komaj, ko bi imeli stalno nameščen celoten odbor.

b) Prenos delavnih sil v male kroge in s tem vsestransko, vendar pa sistematično organizirano podrobno delo.

c) Prišli bi najbrže do stika in vpliva pri obstoječih kulturnih organizacijah po deželi, zlasti z izobraževalnimi društvi, dobili polagoma tudi precej vpliva pri razvoju celega izobraževalnega gibanja potom pododbora „S. K. S. Z.“

d) Najlažje bi si tudi vzgojili dober in delaven naraščaj med dijaštvom, ki bi svoje moči posvetilo plemenitim težnjam.

e) Temeljito bi spoznali razmere in ljudi v svoji neposredni bližini.

f) Osrednji odbor bi bil le posredovavni činitelj in vršitelj želja po edinih pododborov, zlasti glede potrebnih knjig in drugih pripomočkov, ki so pri podrobnem ljudskem delu neobhodno potrebni.

Priporočljivo bi bilo, da bi osrednji odbor stopil z osrednjim odborom „S. K. S. Z.“ v neposreden stik, da bi nam bilo lahko izkoristiti po njeni pripomoči vse ugodnosti. Umestno bi bilo, da bi dobili tudi v osrednjem vodstvu „S. K. S. Z.“ odborniško mesto.

Polemično kritično razmotrivanje.

Po § 2. je namen društva a) . . . vnemati in pripravljati člane za socialno delo med narodom, v smislu društvenega gesla, b) prirejati v počitnicah shode, predavanja, predstave in veselice, snovati med narodom nepolitična društva; razširjati in izpopolnjevati že obstoječe knjižnice, ustanovljati po potrebi nove ter podpirati nepolitična izobraževalna društva po Slovenskem v njih delovanju, c) buditi med dijaštvom zavest narodne in stanovske solidarnosti v obrambo skupnih interesov, d) delati za ustanovitev slovenskega vseučilišča.

Predno obširnejše razmotrim posamne točke, bi si usojal opozoriti na razno pojmovanje tega, kar imenujemo z vsakdanjo besedico „delo.“ Kadarkoli nastane kje nesoglasje, je treba pred vsem pregledati, kaj si pod gotovim pojmom mi predstavljamo in kaj naš cenjeni drug.

In ravno „delo“ je taka besedica, ki dopušča ožji in širši pojmovni krog, več ali manj vsebine, višje ali nižje naziranje o smislu in vrednosti dela.

Na vprašanja: kaj je pravzaprav „delo“, po čem delim in ločim delo v razne vrste, kakšen namen ima zame in družbo sploh, kaj daje delu praktično vrednost in kaj etično, v čem obstoji njegova najvišja etična vrednost in ali ima končni smisel itd., na ta vprašanja je treba najprej točnega in jasnega odgovora. Potem šele je mogoče pojmiti vse tisto, kar imenujemo „delo“, potem šele je mogoče tudi ceniti delo, potem je šele mogoče tudi vsaj nekoliko razumeti tisto principiuelno nasprotje, ki je med nami in nasprotniki pri pojmih „napredek, prosveta, kultura“.

Nujno potrebno pa je, da je vsakdo izmed nas čim najbolj poučen o imenovanih vprašanjih, če hočemo res pravega, uspešnega smotrenega

dela v korist celote, naroda. Želim, da bi nam kdo kmalu temeljito osvetlil celo vprašanje o „delu“. Prepričan sem, da nikomur izmed nas ne bo škodilo.

Izmed vseh v pravih označenih vrst delovanja „Zveze“ mi najbolj ugaja tista, ki govori o podpiranju nepolitičnih izobraževalnih društev. Okrog teh in v zvezi z njimi, povdarjam še enkrat: okrog teh in v zvezi z njimi so nam uspehi res zagotovljeni. Tu je najpripravnejše središče naši mladi delavnosti. Vse drugo podrobno narodno delo izven že obstoječih ljudskih kulturnih institucij se mi zdi negotovo, nestalno.

Brez zaslombe pri njih lahko vedno postavimo za vse uspehe velik vprašaj. Komur ni mar trenutno veselje nad navideznim uspehom, ta se drži vedno in povsod načela, da je škoda za tak „uspeh“ potrošenih moči.

Vse naše stremljenje, vse naše delo zasleduj tendenco, da zapusti trajen neizbrisljiv sled. Držimo se tega načela in pustimo, naj mislijo in delajo drugi po svoji glavi, mi pojdemo nebržno in z zavestjo po svoji do cilja. Ako bi bili drugačnega mnenja, potem je boljše, da umevamo svoje „delo“ tako, da se omejimo na pasivno stran vsakega združenja: na proučevanje in opazovanje kulturnega narodovega razvoja, da zado- stimo svojemu stremljenju po splošni izobrazbi. Za to pa ni treba ravno posebnega društva.

Predavanja. Bil je čas, ko je bil znak agilnosti pri poljudnem delu število predavanj, ustanovljenih knjižnic. Čim več se je vzdignilo prahu ob takih prilikah, tem več hvale se je zlilo na požrtvovavne ude človeške, špeciелno dijaške družbe. Spomnimo se prvih javnih nastopov „Prosvete“ in naše „Zveze“ v Ljubljani. Danes ni čuti o vsem tem malodane nič. Kje je vzrok molku? Jaz bi menil, da smo glede tega vprašanja prišli že preko prve stopinje pijane navdušenosti, ki meni, da v trenutju spreobrne ves svet. Dospeli smo do druge stopinje, ko razum hladno zbira, šteje, mirno in trezno loči in presoja zrno od plev. Ni čuda, da se potem tako pogosto oglašajo skeptični, resignirani glasovi o vrednosti, vplivu dijaških predavanj vobče. Računati nam je tu z nekakim naravnim regulatorjem: reakcijo. Vsaka reakcija ima to dobro stran, da se po nji duhovi streznejo in zavejo pri gotovi stopinji razvoja. Zdi se, kakor da bi bila namenjena odpočitku utrujenih, prenapojenih duhov, da zberejo novih moči za stopnjo naprej v svojem razvoju. Zato reakcijonarnih glasov ni treba — obsojati!

Nisem proti predavanjem sploh, kot bi mogoče kdo krivo sklepal, pač pa proti naziranju, kakor da bi nekaj javnih nastopov moglo rešiti ljudi iz — katerekoli si bode teme. Ne merimo moči svojega truda po časniških poročilih! Uspehi se ne dajo kar v 5 minutah fotografovati! Tudi glede predavanj je

treba poskrbeti, da se bodo poslej vršila po čimvečji temeljitosti in sistematično urejena po času in vsebini!

Knjižnice. O njih bi bilo v bistvu isto pripomniti kakor o predavanjih. Kjer je pričakovati trajnega uspeha, naj se ustanove. Pred pogoj uspevanju pa ostane vedno vesten dober knjižničar. Kolikor mi je iz zasebnih pogovorov znano, so se izrekla o knjižnicah, ki so jih ustanovili dijaki, razna in ne posebno laskava mnenja. Hvaležno bi bilo, ko bi kdo zbral in objavil resnične podatke o po dijakih ustanovljenih knjižnicah. Zdi se, da rezultati ne bi bili posebno razveseljivi. Žal, da se je tudi tu doslej gledalo bolj na število in tudi — reklamo, kakor pa na pravi resnični uspeh. Kdor pozna vse male in velike težave po vaseh, ne bo podcenjeval previdnosti in premišljenosti. Da se knjižnica ustanovi, ni treba ravnno posebne brihtnosti, sposobnosti in truda, pač pa pozneje, ko je treba delati, da se vzdrži in donáša obresti. Dokler je agilna dijaška moč v knjižnici, je red pri izposojevanju in vračanju knjig, kaj pa ako preide oskrbovanje v manj požrtvovavne in sposobne roke?

To se mi je zdelo potrebno pripomniti o knjižnicah, ker sem pogosto čul pritožbe, zakaj „Zveza“ ne ustanavlja tako kot „Prosveta“ svojih knjižnic. Pomniti je poleg tega še treba, da je naše delo že od začetka zasnovano na zaslombi pri izobraževalnih društvih in ta imajo — svoje knjižnice, včasih jako lepe, dasi pri „Omladini“ niso našle blagoslova.

Dijaški stanovski interes. Glede tega vprašanja naj stori „Zveza“ vse, kar more. Naj bo res pravo središče za vse somišljenike glede najraznovrstnejših informacij. Sicer pa mi bo kmalu prilika, da obširnejše tudi to vprašanje premotrim.

Še nekaj o članih „Zveze“.

Pararelno z onim stremljenjem, ki je hotelo, da bodi Zveza reprezentant vsega organiziranega slov. kat. dijaštva in imej v vsem vrhovno vodstvo, je šla tudi zahteva, da bodi vsak član naših akademičnih društev že eo ipso tudi član Zveze. Tej zahtevi se je hotelo dati celo značaj paragrafa. S tem se je hotelo prisiliti vsakogar, da pripozna Zvezo za glavno organizacijo, obenem pa ji preskrbeti za vedno dovoljno število članov. Seveda se je morala ta sama po sebi hvalevredna zahteva razbiti ob individualni svobodi poedinca, od kojega je neprimerno več zahtevala kot pa mu obljubovala — koristi. In dosedanje skušnje so pokazale nepraktičnost take zahteve. Doslej namreč ni bilo mogoče prisiliti oziroma ogreti vseh članov naših akademičnih društev, da bi postali člani Zveze. Paragraf pa, kojemu se ne more z nikako avtoriteto pomagati do veljave, je več ali manj — nesmisel.

Gotovo je, da delo ni odvisno od števila članov, marveč od njihove agilnosti.

Zvezin član bodi v prvi vrsti v dejanju, po svoji agilnosti njen član. Želeti pa je, da postane vsakdo, ki odobrava

zvezino stremljenje, vsaj podporni član. S tem pripomore, da si Zveza lahko omisli porabljenih pripomočkov, zlasti z izpopolnjevanjem knjižnice.

Agilnih članov pa dobimo, ako si jih vzgojimo.

Na dan torej s pododbori in krožki!

Naj ne bo zadnji smoter našega delovanja trenutna slava in hvala za znaše delo — ampak uspeh; ta sam nam bo dal zadostnega zadostila za naš trud. Uspeha pa ne bo brez podrobnega dela — zato pa naj ne bo „podrobno delo“ le fraza, ampak preide naj v dejstva!

Hrepenenje.

Jason Vasiljev:

Ko na nebu zvezde
v bajno noč žarijo,
v tihem logu slavec
poje sladko melodijo —

Jaz poslušam jo in v srcu
hrepenenje vstane:
rad bi daleč, daleč,
v dalje še neznane — — —

Morda tam kje cvete
sreča — bajna roža
in zefir lehak ji
rdeče lice boža — — —

Ob sklepu letnika.

Precej važnih momentov moremo beležiti v preteklem letu. Tičejo se splošnega dijaškega gibanja in onega poedinih struj. Logika-načel in sila življenja delujeta neglede na — fraze. Stališče napram enemu svetovnemu nazoru in vpliv javnosti, oboje dovolj označuje dosedanje dijaške struje.

Boj za obstanek je naposled zdramil tudi — mrličce. Liberalni struji se je zahotelo pomlajenja. Nič čudnega: Med biti in ne biti je vendarle prvo še najboljše. In tako je pomlajeni liberalizem pognal na Štajerskem ob prelestnem šumenju političnega življenja upapolno liberalno-ateistično organizacijo »Svobodne misli«. Kurnovali so »Omladinaši«. Oče in sin sta si po dolgem segla v roke. Njune misli so se srečale, oči vprašajoče strnile, le glas jima ni hotel gladko — od srca. Pravijo, da se bliža veliki dan sprave in odpuščenja. Vprašanje je samo, kdo naj se poniža in moli svoj konfiteor. Mogoče zagleda kaj kmalu v »Svobodi«, mogoče da tudi v »Omladini«. Kakor jima drago, nas to nič ne moti pri zabavi, ki nam jo nudi k r i z a v liberalnem in radikalnem dijaštvu.

Kriza? Na obeh straneh? Na obeh — —.

Dve struji, ali ena, to se vpraša. Ali moliti konfiteor ter se udati ali vsak zase po svoji poti proti — klerikalizmu. Katera taktika je najboljša? Čemu cepljenje moči, če so ideje iste, cilji isti, le pot in sredstva drugače pripravljena? Mlajši naraščaj ne more uvideti pravih razlogov za to ali ono principiuelno ločenje. Čas je zacelil rane, politično življenje zaneslo v ospredje kulturni boj, ki zahteva koncentracije sil na vseh poljih, da se tako pripravi smrtni udarec — klerikalizmu. Težka je združitev, tradicije — nagajajo. Popustiti treba radikalcem, reformirati se — liberalcem. Treba je le spretnih operaterjev in homeopatov. — In principi? Čemu nam je evolucija? Stalnih, absolutnih etičnih načel ni! — — — Pantha rhei

»Mi obsojamo strankarski boj na Slovenskem, a ne zato, ker sploh obstoja, ampak ker se za nobenega nasprotnika ne moremo navdušiti in zaradi njegovih form, ki izključujejo sodelovanje v skupnih točkah in so take, da more iz njih tujec kovati kapital.« Tako »Oml.« 1904, str. 19.

Danes so seve drugačne javne razmere. Radikalci so spoznali, da se lahko »navdušijo« za reformirano liberalno stranko, dasi bi jih »forme boja« nikakor ne mogle, ker »izključujejo sodelovanje v skupnih točkah in so take, da more iz njih tujec kovati kapital.« Danes se radikalci tudi ne boje »krvave operacije«, če je treba rešiti domovino — klerikalizma! »Boj klerikalizmu na celi črti«, je danes glavni klic za radikalice.

O ta »klerikalizem«, »privatna stvar« pa »absolutna narodnost« in »sodelovanje v skupnih točkah«. Od tržaškega pa do celjskega shoda ni ravno tako daleč, daleč pa so se »razvili« principi! E, življenje potrjuje resničnost teorij in sistemov, ali pa jih — razkrinkuje. — — —

Resnica ali zmota ali pa — laž!

In vendar, vkljub »evoluciji« principi niso — moda. Niti tržaški shod jim ni mogel dati te moderne znamke, celjski še manj, pozneje bo še — manj.

Kaj pa mi? Tudi kriza? Da, le da glede formalne organizacije. Krog se nam širi. Treba misliti na dvoje: osredotočenje in razdelitev sil. Tako kot je bilo doslej ne sme iti dalje, da bi bili trije ali štirje agilni in odgovorni za vse uspehe in neuspehe. To je krivično izrabljanje moči poedinega delavnega tovariša, ki bo v življenju še veliko bolj rabil čilosti! Vse gibanje pa nujno hoče enotnega vodstva. Vsak somišljenik ožje in širše organizacije (»društev« in »struje«) bodi moralno, v zavesti obvezen napram ukrepom enotnega glavnega vodstva v vseh struje se tikajočih vprašanjih. Prevažno vprašanje.

Treba nam je najtesnejšega stika z drugimi slovanskimi katoliškimi društvi, dijaštvom sploh. Oživiti je nujno treba »Zvezo slovanskih katoliških dijaških društev«. Smotra in delokroga ne bo težko določiti. Močne falange nam je treba. Kadar se nam to posreči, bo treba iti še dalje. Kar je za Kristusa, podaj si v obrambi ljubeče roko! Ideja Ciril-Metodejska! Zagrebški sestanek bodi začetek h končnemu cilju našega stremjenja: vse dijaštvo slovansko prenoviti v Kristusu. A pri tem ne smemo nikakor

pozabiti samega sebe. Kdor hoče druge navdušiti, mora sam verovati, sam čutiti, sam poznati, sam imeti trdno neomajano prepričanje o resničnosti vsega, kar tvori vsebino njegovega svetovnega nazora. Indiferentizem še nikdar ni ustvaril veliko in velikega.

Ako hočemo pomagati pri vstvarjanju tiste velikanske misli Ciril-Metodejske, moramo biti znotraj močni. Vse stremljenje v tem smislu imej znak, da nam je resno delo na vseh poljih: leposlovju, znanosti, poznej tudi v — politiki, sveta stvar. Pomagajmo ostvarjati veliko slovansko krščansko kulturno silo.

Za vse to je treba medsebojnega stika, prijateljstva, spoznavanja, izmenjavanja misli. Kaj premore osebni stik, pokaže gotovo kmalu ravno letošnji zagrebški sestanek! Pripravljajmo se na veliki vseslovanski katoliški dijaški sestanek.

»Z o r a«. Letošnje leto pomeni zopet korak naprej. Kar še ni bilo, lahko postane, ako stori vsaj tretjina somišljenikov svojo dolžnost, bodisi glede agitacije za razširjavo lista med tovariše in izvendijaške kroge, bodisi glede dopisovanja v list. Vsaka mala zanimivost povzdigne vrednost listu, vzbudi veselje in ponos tovarišev, prebudi zapance, vlije utrujenim novih moči, nasprotnikom pa — respekt!

Vsak somišljenik, ki samo pasivno stoji ob strani, maje z glavo in podira z nepotrebnim kritiziranjem agilnost tovariša, je hujši kot — nasprotnik. Kdor sam pljuje v lastno skledo, ne zasluži spoštovanja.

Spoštujmo sami sebe, drugi nas ne bodo in neumorno delajmo na vseh poljih. Zlasti pa osredotočimo vse svoje sile okrog svojega glasila »Zore«. Kdor donese le malo zrnca, donese dovolj, ako jih donese več, enako: list postane lepa slika agilnih mladih moči, ki porabljajo svojo silo v korist dobre stvari. Ali ni dobra naša stvar? Če je, potem v sredino dela in — reform!

Boriti se nam bo odslej proti dvema organiziranima nasprotnikoma: liberalcem in radikalcem; mogoče tudi — socialnim demokratom —.

Boj se bo poostril tudi v dijaških listih. »Oml.« in »Svoboda« ne bosta štedili v izbiri orožja. Pripravimo se vsi. Pripravlja se na nas juriš od vseh strani. Ni se bati števila, idej se itak ne!

Ako nasprotniki vsestransko podpirajo svoj list, čemu bi ga mi ne? Vsakdo je odgovoren, ali vsaj čutiti bi se moral odgovornega, ako list ne ustreza vsem zahtevam. Medsebojne podpore nam je treba, požrtvovalnosti in neustrašenosti.

Postanimo na celi črti pravi katoliški radikalci in marsikaj bo drugače.

Iz vseh teh misli bi se dal razbrati nekak načrt za prihodnji letnik. Zanašajoč se na živahnejše gibanje somišljenikov, zlasti po srednjih šolah, smo se odločili, da list razširimo. Za tovariše srednješolce bo dovolj prostora na razpolago. Krepko na delo v — literarnih krožkih! Vzgojiti se moramo v leposlovce, pisatelje. Slovenski narod zahteva danes po svojih izobraževalnih in drugih društvih obilo tečne, zdrave dušne hrane.

Naprej torej mlada literarna generacija, ki boš umela tudi verski čut našega ljudstva povzdigniti, njegove napake odstraniti in mu dala pravo krščansko kulturo!

»Na delo krščansko!«

Poročilo abitur. sestanka v Ljutomeru.

Gr. Žerjav:

Sestanek slovenskih katoliško-narodnih abiturientov, ki se je vršil dné 10. in 11. avgusta v Ljutomeru, je uspel nad vse pričakovanje sijajno. Mnogoštevilna udeležba abiturientov, akademikov, bogoslovcev, čč. duhovščine, bratov Hrvatov in pa zavednih gospâ in gospodičen, veliko in splošno zanimanje med zborovanjem, živahne debate po posameznih referatih — vse to je dokaz, kako velepomemben je bil sestanek in pa kako sijajno se je vršil.

Pozdravni večer je bil kakor prolog, kakor preludij umetni, globokozamišljeni kompoziciji, ki je imela slediti naslednji dan. Požrtvovalni gosp. kaplan K o c i p e r je pokazal v ljubeznivih besedah, kako važen kraj je ravno Ljutomer, koliko velikih narodnih veselíc in sestankov se je že tu vršilo. Predsednik pripravljalnega odbora tovariš N a t l a č e n je pozdravil vse zbrane goste, ki so že zvečer prihiteli med dijaštvo, predvsem veleč. gosp. dekana Jurkoviča, ki je s svojo darežljivostjo in s svojim obiskom pokazal veliko ljubezen do dijaštva. Tovariš Natlačen je nadalje razvil program sestanka in povdarjal, da je ideja krščanska, narodna in demokratična, za katero se hočejo abiturientje in sploh vsi navzoči ogrevati in se pripravljati, da jo v življenju udejestvijo in sicer: v osebi sami, v družini in v družbi. — Tovariš Kranjc je bil izvoljen predsednikom zborovanja.

V soboto, 10. avgusta ob 8. uri, je daroval veleč. g. dekan peto sv. mašo, nakar je korakala mnogoštevilna četa navdušenega slovenskega dijaštva paroma, mirno, a vendar s ponosom in veselo skozi Ljutomer k zborovanju.

Tovariš abiturient Kranjc otvori zborovanje.

Tvarina referatov je bila kar najbolj izbrana in mnogovrstna. Obdelovalo se je dijaško vprašanje, versko-narodno vprašanje, jugoslovanska ideja, vednostno, gospodarsko, o moderni vzgoji.

T. A v s e n e k: »Naše dijaštvo in duh modernega časa.« Doba individualizma je izginila, sedaj se vse demokratizira, tudi v šoli treba več novega duha. Šola mora s časom napredovati, zato želimo reform. Idealov in sredstev, da jih dosežemo, nam je treba. Svoje ideale imamo, a ne poti, po kateri bi prišli do njih. Duh izoliranja je zašel v šolo. Kot je doslej liberalizem vse ločil, tako mora sedaj demokratizem družiti. Ta razvoj je nevzdržen. Prihodnjost sodi dijaku, prihodnjost, ki je demokratična. Dijak mora vedeti, kako ljud-

stvo veruje in misli, čuti ter živi, poznati mora njegovo kulturno in socialno stanje. Resnega dijaštva nam je treba, ki vidi svoj cilj v samostojnem delu, prepričano, da je delo demokratizmu signatura.

Treba pa je dijaštvu tudi idealnega smotra: vrniti se mora k Bogu, ker naša doba nosi na čelu pečat apostazije od Boga. Indiferenten ne sme biti dijak. Zato mora dobiti srednješolec že na gimnaziji temeljite apologetske naobrazbe. Med delom in naziranjem vladaj lepa harmonija. Tako razrejene duševne sile pa naj stopijo pod prapor narodni ideji.

T. Žerjav: »Naše stališče in vsestranska izobrazba.« Ta referat prinašamo v listu.

T. Živortnik: »Vera in veda.« Pravijo, da je krščanstvo že premagano stališče, opirajo se pri tem: 1. na večnost materije in energije, 2. življenje se je razvilo iz samega sebe, 3. na razvojno teorijo z ozirom na človeka, njegovo telesno in duševno stran. Teh trditev ne morejo dokazati moderni, tudi če bi jih mogli, ne bi še odgovorili na vprašanje: odkod, kaj, čemu? Zato moderni svetovni nazor ni enoten, na ta vprašanja odgovori edino zadovoljivo krščanski svetovni nazor.

T. Kobi: »Ali mora biti katoličan res brezdomovinec?« Opiraje se na članek v letošnji »Zori« »Ali smo res brezdomovinci«, je odločno zavrnil tako sumničenje. Nasprotno, ravno ker smo katoliki, moramo biti tudi narodni. Saj narod nikdar ni mogel živeti brez vere. Velika kulturna sila tiči v veri. Kadar je ginila vera iz src, propadel je narod. — Družinsko življenje je najtrdnější temelj narodnemu bitju, dokler je na krščanski podlagi. Krščanstvo je namreč uredilo in posvetilo, idealiziralo in poglobilo pravo družinsko življenje. To spričuje 4. božja zapoved in zakon-zakrament. Po vsej pravici je pribil referent, da je za resnega človeka, zlasti za versko mislečega s četrto zapovedjo dekaloga popolnoma v vsem obsegu rešeno domovinsko in brezdomovinsko vprašanje. Kdor tu ruši temeljne kamne, ta je pravi brezdomovinec! — Zapoved ljubezni do bližnjega je še obširnejša kot ljubezen do staršev, sorodnikov, udov istega rodu, zapoveduje ljubezen do vsakega, nikakor pa ne **enake** ljubezni. Jezus sam je pokazal z zgledom in besedo, kako moramo ljubiti svoj narod. Vera domovinske ljubezni ne otežuje, nego jo še posvečuje, ji daje trden temelj. Zakon uravnane lepote pravi, da večne domovine nismo vredni, ako na zemlji svoje ne ljubimo. Globoko veren narodnjak žrtvuje tudi samega sebe, če zahteva to njegovo domovinsko mišljenje.

Tovariš Fogadić, abiturient iz Osjeka, je razmotrival o »Demokratski ideji med Jugoslovani«. Jugoslovani so demokratični, prej je vladal aristokratizem. To je dušilo jugoslovansko idejo. Sedaj jo je mogoče realizovati, ker zmaga demokratizem. Sta dve struji: krščanska in protikrščanska. Socialni demokratje so proti vsaki veri in internacionalni. V teoriji jim je vera privatna stvar, praktično so proti nji. Krščanski socialci hočejo doseči potom verskih načel na zemlji najvišjo srečo, ljubijo svoj narod, so pravi domoljubi, ker organizujejo trpeče

sloje. Le na temelju kršč. demokratizma je mogoče realizovati jugoslovansko idejo. Napram drugim narodnostim je namreč tudi toleranten.

Tov. Ogrizek je razpravljal o temi »Moderna vzgoja in verska vzgoja«. Naslanjal se je zlasti na domače štajerske razmere. »Moderna in umstveno-nravnstvena vzgoja naše najboljše orožje proti klerikalizmu«, je izrek mladoliberalne stranke. Znak mlade stranke je hinavščina. Ravno taki stavki pa jo tuptam razkrinkajo. Bore se proti nadvladi duhovnikov, a največ ne na posvetnem, nego na verskem polju. Zadržujejo z vzgojo. Tu se nam kažejo katoliške, kadar pa pride pravi čas in bodo dovolj močni, pokažejo pravo barvo. Ljudstvo hočejo moderno vzgojiti. Avktoriteta modernega človeka pa je njegovo k hudemu nagnjeno — telo. Po taki avktoriteti propade prej ali slej človek, pade ljudstvo.

Ker bode referat »Gospodarske razmere na Koroškem« tov. Razgorška skoro gotovo celotno v »Zori« objavljen, se omejimo tu le na posebno pohvalo tovariša, ki nam je podal precej pojasnila za umevanje — koroških razmer. Upamo, da nam prihodnje leto donese v tem oziru še več. Saj se že zdaj čuje, da bi naj bil prihodnji sestanek na Koroškem. Bilo bi gotovo zelo umestno, ker moramo že v mladosti spoznati po svoji lastni skušnji vse dele svoje domovine. S tem dobimo pravi upogled v razmere in potrebe slovenskega ljudstva.

V nedeljo popoldne se je vršila ljudska veselica ob velikanski udeležbi vseh stanov. Domačini so pokazali, da znajo ceniti veliko vrednost abiturientskega sestanka, izpovedali so javno, da so katoličani, da so Slovenci. Vse točke so se vršile popolnoma po programu in popolnoma dovršeno; posebno je žel g. pevovodja Zaherl s svojim pevskim zborom veliko priznanje.

V slavnostnem govoru je poudarjal tov. phil. M. Božič: Prišli smo v Ljutomer, da se utrdimo v svojih idealih, ne iz političnih namenov. Z veselico hočemo pokazati simpatije do ljudstva. Ker mi ne moremo vedno med ljudstvo, zato smo priredili to veselico, da ljudstvo pride med nas, da se spoznamo.

Najbolj napeto in pazljivo pa je sledilo ljudstvo uprizoritvi Finžgarjevega »Divjega lovca«. Med burnim aplavzom je padlo zagrinjalo pri vsakem dejanju, posebno pri zadnjem.

Po dokončani veselici se je pričel komerz, kateremu je predsedoval državni poslanec dr. Korošec, ki je vse zbrane najpristrčnejše pozdravil. — Razine pevske točke, napitnice, navdušeni pozdravi in globoke misli so povečovali slavnost in navduševali navzoče za vztrajno delo v bodočnosti.

Sestanku je došlo mnogo iskrenih brzozavnih pozdravov, izmed katerih naj navedem samo onega, ki je došel od ljubljenege nadpastirja, prevzvišenega g. dr. A. B. Jegliča; glasi se:

»Pozdrav vsem zbranim, ki ste naša nada v težkih borbah našega časa. Daj Bog, da ostanete zvesti svojemu edino resničnemu verskemu

prepričanju, da se z resnim delom pripravite za izbrani si poklic in morete kedaj kot verni Slovenci delovati med ljudstvom in za ljudstvo, za njegovo časno in večno srečo.«

Tako se je vršil sestanek sijajno in slovesno, veseli, navdušeni in polni svetih idej za bodoče delovanje so se ločili abiturientje od Ljutomera.

Dokazali so, da gimnazijska leta zanje niso bila brezuspešna, da so si pridobili mnogo znanosti, katere hočejo uporabiti pri bodočem svojem delovanju, izpovedali so svoj program in neustrašeno hočejo na delo in neupogljivo hočejo braniti svetinje svete vere in svojega naroda.

Še nekaj.

Da bo imel vsakdo pravo sliko, priobčujemo tu tudi poročilo v »Oml.«, števil. 6. na platnicah.

»Sestanek katoliško-narodnih abiturientov se je vršil 10. avgusta t. l. v Ljutomeru. Bil je slabo obiskan, odlikoval se je po pretežni večini poslušalcem (pa vendar ne radikalnim?!) in referentom samim neusmišljivi klobasarijah o veri in vedi, moderni in verski vzgoji, brezdomovinstvu in klerikalizmu ter bil zabeljen z napadi in zabavljanjem na narodno-radikalno dijaštvo. Navzoči tovariši somišljeniki (so seve molčali, razen enega, ki pa je potem z veseljem obsedel) so se lahko prepričali, kaj delajo klerikalni profesorji na srednjih šolah (Grozno! Na pranger ž njimi!) z našo mladino (Kako vsmiljenje!). Od 12. do 15. avg. vršile so se nato za katoliško-narodne abituriente »duhovne vaje« pri ljubljanskih jezuitih, od 15. do 18. avg. pa jih je J. Ev. Krek vabil v nalašč za nje prirejenem »socialnem kurzu«, -- upamo, da ne po mariborskem vzorcu. (Škoda, da g. dopisnika ni bilo zraven. Gotovo bi nas razveselil s še slajšimi »klobasarijami«.) Tako pripravljene jih sprejemata »Zarja« in »Danica« v nadaljno katoliško narodno izobrazbo. Sapienti sat.« — No, mi tudi nismo bili posebno poželjivi nadaljnih dopisnikovih »neusmišljivi klobasarij«.

x+y—av

Kako bi rad...

Jason Vasiljev:

Kako bi rad vsem pesmim dahnil
mehko, radosti polno stran,
a je ne morem, ko se zmislim
na pot, ki pelje čez življenja plan.

Življenja plan!... Na njej cveti
pač mnog in pester cvet,
h kateremu z veseljem v srcu
pripogne človek se zavzet...

A jedva se ga je dotaknil,
nasproti se mu kača vzbne,
prevare kača in njen pik
do smrti rani ob srce...

„Slovanski jug.“¹⁾

L. Lénard — Krakow.

Čital sem, da imate na Dunaju klub „Slovanski jug“, ki se ima v kratkem preleviti v društvo enakega imena, „pravila za to društvo so že sestavljena in se v kratkem predlože vladi v potrjenje.“ „Program društva bo, kulturno zedinjenje vseh Jugoslovanov.“ Društvo bo jelo najbrže že z novim letom izdajati moderno književno revijo, ki bo zastopala jugoslovansko idejo in bo pisana v hrvaškem, slovenskem, srbskem in bolgarskem jeziku.“

Ker se je, kakor se razvidi iz daljnjega poročila, ta ideja sprožila in prišla zlasti v dijaških krogih dunajskih, naj tudi naš dijaški list o nji nekaj spregovori. Seveda bo to, kar bom napisal, le moje osebno mnenje in poleg tega sem jaz le diletant v jugoslovanskih vprašanjih, vendar bi rad sprožil debato o stvari, ki nas zanima in nam mora biti simpatična.

Najprej se meni zdi, da ni niti v imenu društva, niti v njegovem programu, niti v ideji izdajati štirijezično glasilo kaj novega. Vse to se je v podobni obliki že večkrat in na resne načine sprožilo in spet zaspalo. Seveda jaz s tem nikakor ne trdim, da ni dobro oživiti misli, ki je zaspala iz tega ali onega vzroka. Moje mnenje je, da se mora v slučajih, kjer imamo že ponesrečene poskuse pred seboj, ako se hoče stvar nanovo spraviti v tok, vrniti k tem ponesrečenim poskusom in preiskati, zakaj se niso posrečili. Napaka je mogoča ali v taktiki oseb, ki so stvar vodile, ali pa v kakšni točki programa.

Meni se zdi, da so vsi ponesrečeni slovanofilski poskusi trpeli na obeh straneh: Vodilne osebe so bile navdušene in idealne, toda premalo treznega mišljenja in teoretično premalo izobražene v tako zavitem in težavnem vprašanju. Programi so pa trpeli na tem, da so bili presplošni in so obstojali navadno le iz fraz, namesto da bi nam jasno začrtali naše cilje in pota. Imeti moramo torej jasen program in imeti moramo ljudi teoretično o stvari podkovanih in praktično, trezno mislečih, če hočemo, da izvršimo svoj načrt.

Jako bi bilo želeti, da bi kdo, ki se bolj intenzivno peča z jugoslovansko idejo, napisal zgodovinski razvoj tega gibanja od ilirskega pokreta pa do najnovejših časov. Na tej podlagi bi najložje spoznali napake prejšnjih poskusov in si ustvarili nov jugoslovanski program.

Kot program se navaja: kulturno zedinjenje Jugoslovanov. Toda izraz: „kulturno zedinjenje“ je tako medel in nejasen, da ne more potegniti za seboj niti širših množic, niti naše mladine. Ljudstvo hoče, da se mu pove jasno, mladina hoče, da se ji pove radikalno, a tu se ves

1) Tega članka, žal, nismo mogli prej priobčiti. O omenjenem klubu ni bilo nič več čuti. Ur.

program razvija v neko frazo, pod katero si je težko predstavljati kaj konkretnega, in ki napravi na mislečega človeka vtis, da je izbrana bolje za to, da nekaj prikrije, kakor pa, da nekaj pove. Ako se spustiš v bolj intimen razgovor s kakšnim zastopnikom te ideje, ti bo morda res tudi namignil, da je ta izraz samo figovo pero, ki ima profesorjem in šefom prikriti to, kar se nahaja pod njim. Toda bodite prepričani: profesorjem in šefom ne prikrijete ničesar, ker si takoj mislijo, kaj se krije pod tem figovim peresom. Na drugi strani pa odbijate s tem širše množice in mladino, ki hoče videti resnico nago. Poglejte! Poljaki nikdar ne taje svojega celega programa, obratno se hvalijo ž njim in ga imajo takorekoč v krvi; Mažari povedo povsod jasno, po čem streme; avstrijski Lahi ne mislijo nikdar, da jim je potreba skrivati svoja čutila in nazore. In vsi ti programi so v popolnem nasprotju z avstrijsko ustavo. Pokažite torej tudi vaš program brez figovega peresa; šele potem bo mogoča o njem debata.

Program ima torej biti: „kulturno zedinjenje Jugoslovanov“. Toda to še ni noben program! To je fraza, to je geslo, ki izraža lahko program, lahko pa tudi ne pomeni čisto nič. Program mora biti nekaj jasnega, natančno začrtanega. Mi bi torej radi vedeli, kakšen program se skriva za to frazo, če se sploh kakšen. Meni ni znano, da bi bil že kje, bodisi direktno ali indirektno, razložen „jugoslovanski program“. Meni prihaja takorekoč nehote sum, da takšnega programa sploh še ni, da bi ga bilo treba šele ustvariti.

Jugoslovansko kulturno zблиževanje se je pojavljalo v zadnjih letih v dijaških, časnikarskih, umetniških shodih in izletih. Pomena niso imeli nobenega posebnega, ker osebe, ki so se jih udeleževale, ne predstavljajo v domačem kraju nobenega javnega mnenja in ker je manjkalo jasnega, konkretnega programa, na katerem bi se delalo, zlasti pa tudi, ker imamo še premalo kulturnih faktorjev, katere bi zamogli zблиžati.

Logična pot bi bila torej sledeča:

1. najpred si ustvarimo kulturne faktorje, katere bomo mogli zблиžati;
2. potem ali obenem s tem ustvarimo si na podlagi danih konkretnih faktorjev program, jasen, natančen in odkritosrčen;
3. potem pa delujmo na podlagi začrtanega programa.

Seveda jaz ne mislim, da bi morala slediti ena točka za drugo, ampak se lahko razvijajo ob istem času. Obenem s kulturo se bo ustvarjal program in kolikor bolj razvit bo program, toliko bolj se bo na njegovi podlagi delalo. Toda logično mora se razviti stvar v tem redu in deloma tudi kronološko.

Razvijajmo stvar na podlagi danih razmer čisto naravnim potom dalje.

Jaz verujem jako malo v vse pojave zблиževanja Jugoslovanov, ki se prikazujejo tuintam na našem jugu. Zde se mi, kakor valovi ki se naku-pičijo na morju in spet padejo, da se zberejo na drugem mestu. Pre-porod Jugoslovanov in njihovo zблиžanje in zedi-

njenje se more izvršiti le pólagoma po dolgem kulturnem delu, iziti mora od Slovencev, kot kulturno najbolj razvitih in politično najbolj izšolanih med vsemi Jugoslovani in od nas se mora razširiti čez ves slovanski Jug.

Mi, Slovenci, moramo biti prešinjani zavesti, da imamo poklic, da vzgojimo idejo in ustvarimo programi goslovanski, ki se mora razširiti čez ves slovanski Jug. Delajmo vztrajno s to zavestjo!

Mi imamo med Jugoslovani najbolj razširjeno ljudsko kulturo, torej imamo zavedno maso, s katero lahko delujemo, med nami je najbolj razširjena ljudska organizacija, naše politične stranke se ločijo po kulturnih idejah. Obmejni Slovenci in včasih tudi naši južni bratje stokajo čez „nesrečni kranjski prepír“. Ta prepír ni nikakor nesrečen. Če bijemo boj za kulturne ideje, je to znak, da živimo kulturno. Več pravice bi imeli mi stokati nad onimi, kjer stoje stranke na podlagi fraz in oseb. Naš boj bomo kmalu izvojevali. V njem smo si pridobili politično šolo, politično zavednost ljudstva in široko narodno organizacijo.

Sedaj moramo še razširiti in poglobiti ljudsko zavednost in organizacijo, dalje moramo skrbeti, da si vzgojimo kolikor mogoče veliko inteligence in da to inteligenco oprostimo pogubnega vpliva nemških vseučilišč. V smeri, v kateri bomo razširjali naše kulturne in gospodarske sile, ustvarjali bomo tudi program goslovanski in ga razširjali čez slovanski Jug.

Poleg tega ne smemo goslovanskega programa odtrgati od programa splošno slovanskega, ker drugače bi bil neizvršljiv in ne smemo ga postaviti v nasprotje z Avstrijo. Res, da nam ni bila Avstrija nikdar dobra in pravična, toda ona nam je absolutno potrebna, da ne pridemo v neposredno dotiko z Germanijo. Delujmo raje na to, da postane Avstrija slovanska država in se oprostí nemškega vpliva, ki je zanjo tako nesrečen in poniževalen. Nikakor pa ne moremo sodelovati pri načrtu Schönenerja in Steina.

Glasnik.

»Zarja«. Proti koncu letnega tečaja je predaval na dveh prijateljskih sestankih tov. iur. Podobnik »o bankah«, na enem diskusijskem večeru je referiral tov. Milač »o izobraževalnih društvih«, — Z delavskim društvom »Domovina« smo napravili skupen izlet v Kroisbach, ki se je nepričakovano dobro obnesel.

Literarni krožki. Somišljenike opozarjamo, da zasnujejo po vseh zavodih literarne krožke. Izrablja naj ugodnost disciplinarnega reda, ki dopušča take krožke pod gotovimi pogoji.

Mariborski somišljeniki so podarili ob priliki sestanka katoliško-narodnih abiturientov v Ljutomeru pisatelju g. Finžgarju srebrnavorov venec. Tako časti mladina svoje vzornike!

»Slovanski Narod« piše o slavnosti blagoslovljenja zastave »Katoliške delavske družbe«, kjer so bila častno zastopana vsa naša društva, med drugim:

— — — Zakaj se ni ovadilo klerikalnega akademika Bogomira Božiča, ki je kazal jezik gledalcem, zakaj se ni ovadilo druge akademike (!), ki so pljuvali pred naše somišljenike. — To je vse navadna, podla laž. S takimi ljudmi se seveda ne bomo prerekali. Nekdo je zaklical tudi: »Daničarji so denuncijantje!« A pozivu, da pove, kdo je, se ni odzval. Torej poleg brestidnosti tudi bojazljivost. Takih surovosti seveda še nismo videli kot v Idriji; zapeljani idrijski mladini ne zamerimo, liberalno idrijsko inteligenco pa pomilujemo. Ako nimate drugega orožja proti nam, s tem nas ne boste ugnali! Seveda nas to ni motilo, saj je bil sprejem od katoliško-narodne strani najpristržnejši! Prišli bomo pa še!

Katoliško-narodno dijaštvo v Idriji je nabralo ob priliki blagoslovljenja zastave »Katoliške delavske družbe« 60 K za Št. Jakobsko šolo v Rožu na Korškem. Istotako je zbralo na svojem sestanku v Zagrebu lepi svoti za Št. Jakobsko šolo in Ciril-Metodovo družbo..

Dar »Slovenski dijaški zvezi«. »Slovenski dijaški zvezi« je poklonil tovariš abiturient Natačen 90 K kot preostanek abiturientskega sestanka v Ljutomeru. Iskrena hvala vsem tovarišem abiturientom za lep dar!

Zveza slovenskega katoliškega dijaštva. Že večkrat se je sprožila v zadnjem času ta misel. Zagrebški sestanek nam je to misel le še bolj utrdil. V boju proti liberalizmu, indiferentizmu, ateizmu med dijaštvom postavimo nasproti močno falango katoliškega slovenskega dijaštva. Vsa slovenska katoliška dijaška društva naj sklenejo čimpreje najtesnejšo zvezo. Prva pot do uresničenja bo gotovo »Zveza slovenskih in hrvatskih katoliških akademičnih društev«. Ostali somišljeniki pa naj za časa svojih srednješolskih študijev goje najtesnejši pismeni stik z vsemi katoliškimi slovanskimi brati. Živelo pobratimstvo katoliških slovanskih dijakov! Pripravljajmo, mladi in navdušeni, pot lepi bodočnosti slovske krščanske kulture!

Stari letniki »Zore« se dobé še v »Katoliški knjigarni« v Ljubljani. Uprava »Zore« jih nima nič več. Kdor bi torej želel starih letnikov, naj se obrne na »Katoliško knjigarno«, ki bo po možnosti rada postregla. Obračamo se do vseh onih gospodov, ki imajo stare letnike in bi jih lahko pogrešali, da jih v slučaju potrebe podarijo »Slovenski dijaški zvezi«, ki jih razpošlje med somišljenike.

Razglednice z lepim motivom iz narodnega življenja, narave in dijaškega stremljenja založi »Slovenska dijaška zveza«. Somišljenike opozarjamo že zdaj, da si jih preskrbe, ker s tem podpirajo tudi celo naše gibanje. Osnutek je delo mladega umetnika-dijaka. »Slovenska dijaška zveza« namerava založiti v slučaju hitrega razpečavanja še druge vrste razglednic istega tovariša s krasnimi motivi iz gibanja katoliškega narodnega dijaštva. Upamo, da jih somišljeniki z veseljem pozdravijo zlasti kot delo nadarjenega tovariša, kojemu bo gotovo največje poplačilo — hitro in obilno razpečavanje. Prebitek je namenjen našim dijaškim organizacijam. Podpirajmo sami sebe!

Vse tovariše somišljenike opozarjamo, da vztrajno in vsestransko podpirajo stremljenje »Slovske dijaške zveze«, ki se bo potem še z večjim veseljem posvetila delu za narodno prosveto in koristi dijaštva. Ker hoče »Slovska dijaška zveza« posvetiti vse svoje moči, da se čim najpovoljnejše razrešijo vse točke »dijaškega stanovskega vprašanja«, pričakujemo, da se bodo somišljeniki navdušeno in požrtvovalno odzvali njenemu vabilu, da ji pomagajo zbirati vsó v ta namen potrebno stvarino s čim najtočnejšimi podatki z vseh srednješolskih zavodov. Organizujte vse delo! »Slovska dijaška zveza« bodi nam vsem vidno središče, kjer se zbirajo vse delavne dijaške moči somišljenikov!

»Zora« razširjena. Zagrebški sestanek je sklenil, da se naj »Zora« z novim letnikom izdatno razširi, kar je konzorcij potrdil. Razširi se za osem strani. S tem se stroški povečajo in povečati se bo morala tudi naročnina vsaj za nedijake. Pričakujemo, da bosta zavest in ponos somišljenikov pripomogla mnogo k povečanju števila naročnikov, privabila pa tudi mnogo marljivih sotrudnikov. Agitacija za naročanje in lastno sotrudništvo glede vsebine lista bodi somišljenikom poslej najvažnejša dolžnost. Vsakdo naj skrbi po lastni moči, da bo list vsestransko ustrežal dijaštvu! Vsaka mala in zanimiva vest je dobro došla. Vsestranski napredek lista bodi ponos vsakega somišljenika! Da list doslej ni

mogel povsem tako postreči, kot smo vsi hoteli, bila je kriva tudi — nemarnost somišljenikov izven kroga — akademikov. Odslej pa krepko vsi na delo, da bo vsestransko uspelo!

»Slovenska dijaška zveza« stopi poslej v najožji stik z največjo našo kulturno organizacijo »Slovensko krščansko-socialno organizacijo« v Ljubljani. Pri sejah centralnega odbora bo lahko navzoč v to pooblaščen član »Slov. dijaške zveze«. Pri pododborih »Slov. krščansko-socialne zveze« pa nam gotovo dajo mandate. Tako dobimo neposreden vpliv na razvoj krščanske kulture med Slovenci. Tem potom nam bo mogoče, da bomo še bolj marljivo pomagali pri širnem delu za narodno prosveto.

»Zlatno veslo«. Bratskoj slozi Hrvata i Slovenaca prikazuje pop Slobodin. Nakladom Hrv. kat. ak. društva »Hrvatska« u Beču prigodom I. hrv.-slov. svedj. katol. sastanka u Zagrebu, Zagreb 1907. Tako je naslov lični epični pesmji, ki iz zgodovine zajemlje snov za povečevanje hrvatsko-slovenske vzajemnosti. Ne samo suhoparne referate, tudi poezijo je donesel zagrebški sestanek. Poezija in proza, navdušenje in trezne zasnove za skupno delo skupne bodočnosti: to je znak zagrebškega sestanka. Podrobno oceno naj donese prihodnja »Zora«, jaz opozarjam le na zadnje lepe verze:

«Tiho, tiho, struji Sutla rieka,
Tiho struji, tajne priče zuje
I razdvaja narod jednog hreka,
Što ga spoji vjera i krv jedna,
A razdvoji tudja zavist biedna,
Oj kada će hladna Sutla rieka
Vez nam biti, ne slozi zaprieka!
Kad će Hrvat složan i Slovenac,
Složno pojuć pjesmu pobjedničku,
Bratski plesti u slobodi vienac,
Srećom vječat majku zajedničku!»

Somišljenikom najtoplejše priporočamo, da si vsakdo nabavi pesem že radi misli same, koji je posvečena: združevanju Slovencev in Hrvatov. Pesmi je dodan mal komentar slovenskih besedi.

Listek.

Krvava operacija. S to »operacijo« je radikalizem na letošnji občji skupščini Ciril-Methodove družbe samega sebe prekosil. »Krvava operacija« je le dognala, da je nad »absolutno narodnostjo« še nekaj bolj absolutnega, dasi je doslej nosilo le posebno paradno ime »privatna stvar«. Po šestih letih je ta nezatna »privatna stvarca« postala tako absolutno važna, da se je je narodni radikalizem do mozga prestrašil ter sklenil izvršiti radi nje »krvavo operacijo« na narodni šolski družbi. Pri tem poslu pa se je nevarno ranil na »srčni žili«. Pravijo, da bo najbrže vse stroške za »operacijo« in za svoje-lečenje plačal narodni radikalizem sam, ker ni imel dovolj prakse pri taki važni in nevarni operaciji. Seve, seve, kri ni voda, versko-načelno vprašanje pa tudi ne — bagatela! Mogoče pride »Oml.« tekem leta še celo do bridkega spoznanja, da ji bo treba »krvave operacije« glede njenih radikalnih načel, ki so tako bolelna, da gotovo ne bodo prestala niti »nekrvave operacije« potom »logičnega« noža. Za to operacijo se pripravljajo baje jako radikalni načrti. Kontrapika.

Pred odhodom na visoke šole naj si vsakdo preskrbi potrebnih dokumentov v avtorizirani nemški prestavi, da ne bo imel pozneje preveč opravkov. Dobro je, da si omisliš tri do štiri ubožna izpričevala, ker jih boš rabil pri raznih prošnjah, ako upaš na podpore. Istotako si preskrbi legaliziran prepis maturitetnega izpričevala ako le mogoče v treh izvodih. Ubožna izpričevala daj potrditi zemljiški knjigi in davkariji, pri pristojni sodnji in županstvu. Dobro je

včasih tudi potrdilo župnikovo. — Potrebna je vizitna fotografija, ki jo prilepiš na svoj indeks. — Za znižani, oziroma polovični vozni listek dobi potrdilo pri svojem višjem direktorju, da si bil oproščen šolnine. Sicer težko dobiš ugodno rešitev. Nato je poslati prošnjo pristojnemu poštnemu ravnateljstvu in znakmo s kuverto in naslovom, da pošljejo certifikat. — Redno vpisovanje traja do 8. oktobra. Do tega termina je treba vložiti prošnjo za oproščenje kolegnine. Po tem terminu je izredno vpisovanje osem do deset dni. Po preteku tega je mogoče vpisovanje le na podlagi posebne kolekovane prošnje z navedbo tehničnih vzrokov. Prvoletniki naj ne odlašajo predolgo, vsaj prve dni oktobra naj odrinejo. Zadnje dni je velik naval. Tudi dobro stanovanje se prej lažje dobi. Pri najetu stanovanja pazi na pogoje, zahtevaj izrecno največjo čistost. — Do Božiča boš rabil 170 do 200 K, lahko tudi manj ali več, kakor ti dopuščajo gnotni oziri.

Če ti ni posebno mnogo na tem, da bi moral iti v glavno mesto, voli si manjše kraje, kjer šole niso prenapolnjene. Prehiter skok iz malega provincialnega mesta v velikomestno ozračje ne prija navadno večini, vsaj začetkoma ne. Marsikomu se to pozna pri študiju še poznej. Veliko mesto s svojim bujnim, peštrim in nemirnim življenjem razburja živce in razblinja misli. To pa ni za vsakega. V manjših mestih tega ni v taki meri. Začetnik se mu kmalu prilagodi in brez posebnih težav najde pravo pot do uspešnega študija. Kako težak je skok s srednje šole na vseučilišče, to je občutil že marsikdo. Tu se zahteva samostojnosti na vse strani in gotove znanstvene metode. Kak vtis napravijo predavanja prve dni! Malo jih ume, polagoma se privadi. Kjer je po 300 in še več slušateljev pri enem predavanju, si lahko vsak sam preračuni moč predavanj v prvih mesecih. Stenografija je za vsakogar neobhodno potrebna. Velike važnosti je stik s svojimi profesorji, ki dajejo potrebna pojasnila in navodila. Kje je to lažje, na veliki univerzi ali mali, isto na tehniki? Seminarji (posebni oddelki za pojedine stroke z lastno knjižnico), laboratoriji, so na manjši univerzi tudi začetnikom pristopnejši. In tu je vendar največ prilike za resno delo. Vse življenje na taki visoki šoli je bolj koncentrirano okrog študija. Ni čuda, da se često sodi, češ, da prihajajo z visokih šol v manjših mestih primeroma strokovno boljše izvežbani delavci. Umevno. Saj je več praktičnih ugodnosti za dijaka. Pa tudi vsakdanje življenje je v marsičem cenejše, dasi ne tako bujno kot v velikem mestu. Komur je študij glavna stvar, bo gotovo volil visoke šole v manjših mestih vsaj za prvo leto. Pozneje si lahko spremeni. Škoda je tudi prvega leta, ki malokomu donese pravega sadu, ako se še ne izpozna ne v študiju in tudi ne v — samostojnem nastopu. Vtiski so navadno prve mesece tako velikanski, da vplivajo še dolgo. Ta čas je nekoliko sličen onemu, ki ga mora prestatati vojaški novinec. Kdor ne upa na takojšnjo podporo kje drugje, naj pride v Gradec. Zlasti vsem bi to svetoval, ki se ne zanašajo takoj prvo leto na K n a f l j a. — So jako redki, ki ga dobe prvi ali drugi semester. Čim v višjem semestru, tem več upanja!

Kdor ima le nekaj poguma, naj se ne straši nadaljnega študija. Boljše je to, kot da po nepotrebnem s čakanjem doma ali po pisarnah trati čas, predno pride do pravega kruha. Poskusi naj, ista usoda ga pozneje vedno čaka. Kdor se prerije prvo leto, se drugo skoro tudi, potem pa je skoro že na pol potu in bo težko opustil študij, ako ga izredne razmere ne prisilijo. Zanesi pa se vsak največ na svojo glavo. No, saj je povsod tako.

Gradec nudi — vsaj po moji izkušnji — primeroma še največ ugodnosti, dasi v njem vse javno življenje preveva duh nacionalne nestrpnosti. Pa saj tudi drugod ne cveto prijetne rožice. Stanovanja so lepa, velika in ne predraga. Cenejša kot na Dunaju. Hrana se dobi za mesečnino od 48—60 K. — Mleko je boljše kot na Dunaju. — Poleg vsega pa je zdravo mesto z lepo okolico. Od vseučilišča ali tehnike ni nad pol ure, pa si skoro povsod v prosti naravi. Kaj to pomeni, ti lahko pove tovariš, ki stannje poleti v dunajski Lange-, Strozzi-, Laudongasse itd.

Gledišče je primeroma zelo po ceni in jako dobro. Za dijake so znižane cene. — Resnica je, da ni toliko znanstvenih pripomočkov, kakor jih hrani n. pr. Dunaj, a vendar ni preslabo.

Moj svet bi bil: prvoletniki naj bi si volili Gradec, pozneje bi si lahko po prvi izkušnji spremenili, da si drugje razširijo obzorje.

Vprašanja »Omladini«: Prva premisa: Volitve za državni zbor so nepobitno dokazale, da je ogromna večina slovenskega ljudstva katoliškega ali po »Oml.« terminologiji »klerikalnega« mišljenja. — Druga premisa: »Oml.« št. 5, 1907, str. 57: »Če klerikalizem noče pri obče narodni stvari sodelovati, ampak hoče povsod videti le svojo barvo, je »divorçons« najboljšo zdravilo, krvava operacija sicer, a prinese trajno zdravje.«

Iz sinteze obeh stavkov sledi: »Krvava operacija« mora odrezati večino naroda od »obče narodne stvari«. Ali ne? In potem, kako se pač strinja ta »krvava operacija« z načelom o »absolutni narodni dolžnosti, koji se klanjajo vse druge«? Pričakujemo prav ponižno — ciničnega odgovora, uverjeni, da ta »krvava operacija« gotovo ne prinese »Omladinašem« »trajnega zdravja«, pač pa precejšnjega — »moralnega mačka« pred slovensko javnostjo. Vsaj tako nekaj neprijetnega diha iz »Oml.« poročila o letošnji skupščini »Družbe sv. Cirila in Metoda«. Ali je res tako optimističen tisti stavek na strani 83 v peti letošnji številki: »Upamo, da pomeni 6. avgust v razvoju naše šolske družbe dober korak naprej.«? Klerikalni radovednež.

Svobodomiselci. »Omladina« bilježi na platnicah 5. številki, 1. l. s prikritim veseljem vest o »svetovnem shodu svobodomiselcev« v Pragi. Ali pojde kdo na ta shod, kojega »se udeleži mnogo delegatov, kjer bo zastopana cela Evropa po vseh narodnostih«, tudi iz radikalnega tabora, da pozdravi v imenu slovenskih »združenih naprednih elementov« zastopnike misli svobodne? Upajmo! — V isti številki priporoča »Omladina« izključno protiklerikalno revijo »Svobodna Misel« »vsem v resnici svobodomiselnim dijakom, ki resno mislijo z bojem proti klerikalizmu.« Za njo agitira: »Naj jo čitajo (namreč »v resnici svobodomiselni dijaki«) sami, naj jo pa tudi — kar je prav tako važno — razširjajo, kjer morejo. Naj bi ne bilo nobenega slovenskega dijaka, ki bi ne bil poleg »Omladine« naročen na »Svobodno Misel«. Internacionalno ultramontanstvo lož roka v roki z narodnim radikalizmom, »Omladina« pa »Svobodna Misel«, ter »v resnici svobodomiselni dijaki«: prizor za bogove! Krasna harmonija, da bi človek od ginjenosti kar rožice sadil in pel panegirike absolutni narodnosti, narodnim radikalcem, »Omladinini« zvezi s »Svobodno Mislijo« ter vsem, ki še vedno verujejo in prisegajo na pristnost nedolžnega ličeca radikalne kolonije. Pa ne da bi se bilo šele v zadnjem času zbudilo medsebojno srčno nagnenje. Zapomnimo si dobro: biti radikalec je isto kot svobodomislec, isto kot pristaš prostozidarstva. Saj prostozidarji pišejo v svoje glasilo »Svobodna Misel«, ki naj bo slovenskemu dijaku druga »Omladina«. Počasi prihaja spoznanje . . . Bilježnik.

Radikalizem v objemu z ložo. »Omladina« št. 6, str. 96: »Po njih lastnih besedah je tendenca naših takozvanih katoliško-narodnih društev zgolj katoliška (i. e. klerikalna), torej protinardna.«

Istotam stran 95: »Svetovni kongres »Svobodne Misli« zboruje letos od 8. do 13. kimovca v Pragi. Zbrani bodo tam glasoviti znanstveniki, učenjaki, politiki itd. iz vseh koncev sveta. Prvikrat bodo zastopani tam tudi Slovenci, najštevilneje od vseh Jugoslovanov. Ni treba povdarjati, da narodno-radikalno dijaštvo z navdušenjem pozdravlja kongres »Svobodne misli«; zastopano bo v Pragi po svojem odposlancu, da se tako dokumentirajo njegove simpatije k svetovnemu svobodomiselnemu gibanju.«

»Slovenec« 4. septembra: »Praga, 2. sept. Namestnik grof Coudenhove je potom deželnega šolskega sveta opozoril vse okrajne šolske svete, naj pazijo na manifestacije med učiteljstvom povodom kongresa »svobodne misli« v Pragi, ki bo imel protidinastični in protiverski značaj.«

Malo misli: Navdušenje in pozdravi po »odposlancu« nar.-radik. društev na internacionalnem shodu mednarodne »Svobodne misli«, kjer bo »odposlanec« dokumentiral (v imenu struje) simpatije k »svetovnemu svobodomiselnemu gibanju«, občudoval »glasovite znanstvenike, učenjake (à la Haeckel?), politike itd., kojih zborovanje bo imelo protidinastični in proticerkveni značaj.« — Skupščina in »reformiranje« družbe sv. Cirila in Metoda (!) v Bohinjski Bistrici pa framaonski shod v Pragi: absolutna narodnost pa — internacionalno navdušenje za »Svobodno misel« ter napad na »zgolj katoliško, torej protinardno (?)« tendenco takozvanih katoliško-narodnih društev.« — — — O, mladina, quousque

tandem — — —? Ali je vse le slučaj usode ali ironija? Pa nadaljno razmotri-
vanje si rajši prihranimo, »Omladino« prosimo le, da objavi vse one »glasovite
znanstvenike, učenjake, politike« itd., ki se so udeležili shoda. Pričakujemo jih
precej iz »Vseslovenije«, kakor tudi globoko zamišljen in temeljit članek »Na-
rodno-radikalna organizacija ali podružnica mednarodne lože«. Bo precej
»pozitivnega«, doneslo mnogo — zabave! Pozdrav »bratom« v zlati Pragi in
srečno pot — — —
»Nesvobodna misel.«

»**Jahresbericht**« novomeške gimnazije je letos kakor tudi lani popolnoma
nemški. Poleg nemških šolskih poročil ravnateljevih, dominira na prvem mestu
spis o zgodovini gimnazije, pisan v uradni nemščini. Bože mili! Ne bomo se pre-
rekli z našimi c. kr. šolniki, tudi ne maramo več apelirati na narodno čast za-
voda, nam se gre tukaj le, da konstatujemo pred vso javnostjo, da naš jezik nima
mesta v izvestju novomeške gimnazije, ki jo obiskuje 97% Slovencev. Narodni
ponos bi pač vsaj toliko smel zahtevati, da bodi spis v vsakoletnem izvestju slo-
venski pisan, če se že starokopitna nemščina iz uradnih poročil ne more iztisniti.
In ta vsenemški monstrem bodi namenjen naši javnosti? Malo več zavesti bi se
pa že smelo zahtevati! Ali ne!? Grajanja vredno je tudi to, da se tiskajo izvestja
obeh ljubljanskih gimnazij pri Kleinmayerju. Menda vendar ni ta tiskarna —
nemška uradna pošast.

Slovenska Matica in srednješolci. Letošnji letopis »Matic« izkazuje po
vseh srednješolskih mestih na Slovenskem le 38 dijakov-naročnikov. Ni težko
uganiti, kaj da je vzrok tako malemu zanimanju dijakov za to slovensko knji-
ževno društvo. Večina dijakov ga prav malo pozna in gg. profesorji slovenščine
bi v tem oziru vršili vrlo izobraževalno in narodno delo, ako bi zlasti v višjih
razredih večkrat omenjali ta zavod in ga priporočali. Dalje je iskati vzrokov
slabemu razširjanju »Matic« med dijaki gotovo tudi v ne preveč modernem
miljeju srednješolskega šolanja, zlasti v nekaterih mestih, vsled česar si dijak
skoro ne upa postati njen ud, ali pa vsaj noče, da bi se to vedelo, kar pričata
tupatam samo začetni črki njegovega imena. Naročnina dalje sama na sebi ni
previsoka, dasi morda ne privablja širših krogov dijaštva. Zato svetujemo onim,
ki bi si naročili knjige, pa so jim sredstva preskromna, da glede tega vprašanja
urede nekaj »Matični« sklad, kamor bi polagali svoj obolus — —. Maloštevilmim
dijakom-Matičarjem prednjači kranjska gimnazija s 25 udi, kar ji je v čast. Za njo
pride idrijska realka s 4, Celovec in Trst s 3, Celje z 2, Ljubljana s 1 (!) med
1300 slovenskimi srednješolci, Gorica, Maribor in Novo mesto pa z nobenim
članom.
P.

Čemu toliko nemških profesorjev Statistika kaže, da je po srednjih šolah
po Slovenskem 23 profesorskih mest, ki bi jih morale oziraje se na narodnost
učencev, zavzemati slovenske učne moči, a so v nemških rokah. Takih krivič-
nih nemških posestev je na Kranjskem 7, Štajerskem 4, Koroškem 2, na Primor-
skem pa celo 10. Te številke bi se zvišale, če bi se še oni slovenski dijaki prišteli
celotnemu številu slovenskega srednješolstva, ki so jih nezavedni slovenski sta-
riši priglasili za Nemce (oziroma Italijane). Od tega skupnega števila nemških
profesorjev torej jih je na gimnazijah 16, realkah 4, na učiteljiščih pa 3. Za
slovenske izprašane učitelje čestokrat ni mesta na domačih tleh, dočim se Nemci
vedno porivajo na naše zavode, žalibog celo po krivdi slovenskih mož! In potem
si upajo naši nasprotniki še govoriti o nadprodukciji slovenskega izobraženstva,
dočim s tem početjem le skrivajo svoj izobraženi proletarijat, ki ga odkladajo
pri nas kar na debelo. Dolžnost naših resnično narodnih organov bo dopovedati
vladi, da tujcem pod nikakim pogojem ne sodijo posli, do katerih imamo samo
mi pravico. Naj vlada namesti onih 600 nemških uradniških mest po Sloven-
skem s Slovenci, pa bo videla, da pri nas še ni govora o hiperprodukciji sloven-
skega akademičnega življa! Da bi pa še dalje Nemci jedli slovenski kruh, tega
ne smemo trpeti!
V.P.

Nov list »Svoboda« je jel izhajati v Celju 15. vsakega meseca. Glasilo bo
nove »Organizacije narodno-naprednega dijaštva«. Program: Organizacija svo-
bodomiselnega narod.-napred. dijaštva ima namen, politično in znanstveno orga-
nizirati na svobodomiselni, narodno-napredni podlagi vse slovensko dijaštvo
brez razločka. Vsak član naše organizacije se mora seznaniti s temeljnimi nauki

znanosti in s programi vseh slovenskih strank. 2. Izobrazbo, ki sloni na neovrgljivih resnicah novodobne vede, izobrazbo, ki nas vodi do napredka in svobodnega prepričanja, hoče ta organizacija gojiti in pospeševati pri svojih članih. Zato hoče pospeševati ustanavljanje raznih knjižnic in izobraževalnih klubov. 3. Da pa je zdrav duh, mora biti tudi zdravo telo. Zato priporoča organizacija svojim članom, da pridno telovadijo in se po svojih sredstvih in ob možnih prilikah udeležujejo planinskih družb. 4. Organizacija nalaga svojim članom dolžnost, da odločno kažejo pred svetom svoje prepričanje in delujejo po možnosti na to, da se uresničuje in širi svobodomiselnost in napredna ideja med narodom. Zato zahteva od vsakega svojega člana, da zlasti v počitnicah tolmači svojim domačim ideje narodnih in naprednih strank. Priporoča naj svojim ljudem dobre, na podlagi naprednih idej spisane knjige in časopise narodno-naprednih strank. 5. Ker hoče naša organizacija vzgojiti dobre in koristne narodne delavce, zato ne more jemati v svoje okrilje dijakov, ki jim je ideal klerikalizem, našemu narodu najhujši nasprotnik in škodovalec. Vse druge dijake, ki se oklepajo napredne ideje, pa kliče in vabi naša organizacija za svoje sotrudnike in soboričelje k značajnemu in odločnemu, a neizprosному boju proti mračnjaštvu in nazadnjaštvu in k vztrajnemu in krepkemu delu za korist, prospeh in blagor celokupnega slovenskega naroda. 6. Zahtevamo od svojih tovarišev, da vstopijo v naša narodno-napredna akademična društva (»Triglav«, »Sava«, »Ilirija«) in da v njih uresničujejo ideje, ki si jih je napisala organizacija na svoj prapor. — Pisali smo že v zadnji številki, da se govori in čuje o združenju liberalnih in radikalnih elementov. Zato so se trudili posebne nekateri štajerski dijaški politikastru. Ali je ta nova organizacija sad njihovega pehanja? Ni dolgo, ko so označili radikalci na Dunaju svoje stališče do »Savanov« tako: »Savani« so svobodomiselnost, mi smo pa napredni. Seveda ne verjamemo, da bi radikalci razumeli pod »napreden« kaj drugega kot pod »svobodomiselnost«. S temi besedami označujejo svoje stališče do »klerikalizma«, oziroma katolicizma, ki ga smatrajo za nazadnjaškega, kateri kuje duha v spone. Kdor se torej od njega oddaljuje in drvi v moderno meglenost pojmov, ta je napreden, je svobodomiselnost. A izrekli so, da je razloček med obema pojmovoma. Ako bi se torej združili liberalci in radikalci v eno svobodomiselnost-napredno organizacijo, bi morali ti in oni nekaj odnehati, sicer izdajo, da niso pri omenjeni trditvi nič mislili ali one hoté varali, ki so jih vprašali. Organizacijo svobodomiselnega narodno-naprednega dijaštva imamo! Izključeni so iz nje samo klerikalni elementi, druge tople vabijo, da pristopijo, torej tudi radikalce. Sicer bi bilo za radikalce jako lahko pristopiti. Zahteva se od članov nove organizacije, da pristopijo v narodno-napredna društva »Triglav«, »Sava« in »Ilirija«: liberalna mati vabi svoje radikalne hčere, da se vrnejo, odkoder so odšle v otroški jezici vsled osebnih aspiracij nekaterih. Koncesija od strani liberalcev je precejšnja: poleg zabavljanja proti farjem in klerikalcem hočejo celo pozitivno delati med ljudstvom, širiti svobodomiselnost in narodno-napredno idejo med narodom in seveda tudi riskirati, da jih bo ljudstvo pognalo pri tem svetem izobraževalnem delu med svobodomiselnost nadnarodovce, iz katerih so izšli. Tudi ni nič govora o dvo-boju, torej je vsakemu pripuščeno, da zavzema kot član te organizacije svobodomiselnost protidvobojno stališče, da si mu je to na drugo zabranjeno s tem, da mora stopiti v svobodomiselnost akademično društvo. Največja koncesija radikalcem je pa, da so se zavzeli liberalci za vztrajno in krepko delo »za korist, prospeh in blagor celokupnega slovenskega naroda«. Radikalci, ali niste ginjeni? — Ginjeni pač, a le približali smo se drug drugemu. Od svojih kardinalnih točk: absolutne narodnosti in zasebnosti vere seve še ne moremo odnehati. Sicer smatramo tudi mi to za budalost z načelnega stališča, to zahteva taktika in eksistenca struje, ki sicer ne dobi dovolj naraščaja v svoj radikalni novicijat. Naravni proces gre svojo pot — — —

